

**АРЕСТУВАНЕ НА Й.ЧКАТРОВ ОТ СЪРБОКОМУНИСТИЧЕСКАТА
МАКЕДОНСКА ВЛАСТ. СЪДЕНЕ ОТ Т.Н. "НАРОДЕН СЪД".
ЗАТВОРЕНИЧЕСКИТЕ МЕСЕЦИ. ГЛАДНАТА СТАЧКА И
САМОУБИЙСТВОТО. СВЕДЕНИЯ ЗА НЕГОВИЯ ГРОБ И
ПОГРЕБЕНИЕТО МУ.**

Точната дата на арестуването на Й.Чкатров не е посочена до сега от нито един изследовател или историк. Вероятно тя може да се открие в неговите следствено, съдебно и затворническо досиета, ако са водени такива и ако не са унищожени. Ако се позовем на спомените на Методи Кърпачев в края на месец септември 1944 г., когато след разформироването на доброволческите дружини в Егейска Македония, той заедно с няколко свои другари идва в Скопие и търсят Й.Чкатров за контакт и взаимни действия, той все още е свободен. Както беше отбелязано в предишната глава в спомените на Любчо Арсов се говори за срещата с Й.Чкатров през втората половина на месец ноември 1944 г. Коста Църнушанов, цитирайки спомена на Христо Ампов споменава, че Методи Андонов-Ченто казал, че не спазвайки даденото лично от него обещание на Йордан Чкатров, че към него и към бившите дейци на ВМРО няма да се възприемат репресивни мерки, след завземането на властта от партизаните в Скопие, той е бил арестуван. Изхождайки от тези сведения можем да допуснем, че той е арестуван в началото на месец декември 1944 г. През същия период са арестувани брат му Димитър Чкатров, Димитър Гюзелев, Спирос Китинчев и др. Съдебният процес срещу Димитър Чкатров и другите цитирани лица се провежда от 26 май до 2 юни 1945 г., а срещу Йордан Чкатров на 12 януари 1946 г. Следователно от момента на задържането му до съдебния процес Й.Чкатров е прекарал като подследствен в Скопския окръжен затвор. В цитираната вече книга на Пецо Трайков "Национализмът на скопските ръководители" на стр.40 описвайки делото на Методи Андонов-Ченто и монтирания срещу него съдебен процес, той вмъква следния пасаж:

" Ние не можем да не направим една съпоставка с друг политически процес. Две години в Скопие беше задържан Йордан Чкатров. Българският народ и македонската емиграция в България знаят, че той беше дясна ръка на главореза Ванче Михайлов. По нареждане на Чкатров михайловистките убийци-терористи прострелваха по софийските улици първите хора на прогресивната македонска емиграция и видни български комунисти. Две години скопските ръководители се двоумяха, дали да го съдят или не. Тяхното становище беше, че той не бил извършил никакво престъпление на македонска територия, и че нямало защо да го съдят.

Но благодарение на енергичната намеса и на протеста на завърналите се от България емигранти, слугите на Тито се принудиха да съдят Йордан Чкатров. За многобройните му престъпления той бе осъден на 15 години затвор. Жалък маниер да се поставят на равно достойният и всеобичан борец Методи Андонов-Ченто с фашисткия главорез и родоостъпник Йордан Чкатров. По този начин слугите на титовата клика искаха да обезценят борбите на македонската емиграция в България и на същото основание да оправдаят всички великосръбски главорези от типа на Добрица Маткович и Жика Лазич,

които избиха стотици най-добри синове на Македония и опожариха десетки села, за да денационализират македонския народ. Сега тези главорези са пенсионери на Народна република Сърбия, докато фашистките главорези в България бяха съдени и ликвидирани от народните съдилища" (1) . Пецо Трайков говори от позициите на бивш "протогеровист", преминал по-късно в комунистическата партия и като лице, предоставило услугите си като "македонец" на сърбокомунистическата власт в Македония, която напуска и се завръща в България, когато отношенията между двете страни са обременени от разрива между Съветския съюз и Югославия и пропагандните враждебни акции между двете страни се отличават с крайно невъздържан тон и остри критики. Веднага прави впечатление, че Пецо Трайков, който от българин се е ашладисал в "македонец" обвинява в родоостъпничество Йордан Чкатров, който никога не се е отказвал и не се отказва до края на живота си от своя български произход и българска национална принадлежност. Освен това няма нито един факт, уличаващ Й.Чкатров в организиране на поръчкови убийства на територията на България срещу негови идейни противници. Напротив – " протогеровистите" и лично Перо Шанданов, Лев Главинчев и Пецо Трайков организират нападение срещу Й.Чкатров през м.януари 1930 г. в София. По тези въпроси подробно са анализирани събитията по време на т.н. "междусобици " между различните крила в македонското освободително движение в предишни глави на настоящата книга. Пецо Трайков като изпечен лицемер, спазва старата сентенция "Крадецът вика:- Дръжте крадеца!" От този пасаж в тази книга, в която има интересни сведения за пребиваването на автора в република Македония се спираме на два много важни момента. Първият от тях е, че се споменава за почти двегодишен период от ареста до съдебния процес срещу Й.Чкатров, което време определя и времето на арестуването му. Вторият важен елемент е, че в македонските съдебни, следствени и полицейски органи е имало силни съмнения и несигурност по причините за съдебно дирене срещу Й.Чкатров и че "главната заслуга" да се стигне до процес и осъждане се дължи на приспособили се към сърбокомунистическата политическа реалност в Македония представители на бившата македонска емиграция в България. И действително това е така, защото главните свидетели срещу Й.Чкатров са Пецо Трайков и Александър Мартулков, а с остра обвинителна статия в "Нова Македония" няколко дни преди процеса излиза друг родоостъпник и ренегат –Димитър Влахов, бивш член на ВМРО, на БКП, на ВМРО(обединена), доказан агент на НКВД и яростен защитник на т.н."македонизъм" и на антибългарската политика на сърбокомунистическата власт в Македония след завземането на властта от титовските партизански групи. И Пецо Трайков и Александър(променил си по-късно името по македонски образец в Алексо) Мартулков преди отиването им през 1944 г. са живяли повече от 20 години в България и са били активни участници в политическия живот на страната, първоначално като привърженици на идеите на ВМРО, а по-късно преминали към левицата. Допълнително ще анализираме техните свидетелски показания на процеса. За момента се спираме само на тълкуването на сведенията относно времето на арестуване и пребиваването в затвора на Й.Чкатров до провеждане на съдебния процес срещу него. Изяснихме, че през този 14 месечен период той се намира в следствен арест в Скопския окръжен затвор, в ръцете на довчерашните партизани и ръководните кадри на новосъздадената репресивна организация ОЗНА (Отдел за защита на

народа). Съдбата на всички арестувани лица зависи от решенията, които ще се вземат от ръководните органи в републиката, а това са кадрите на МКП, наблюдавани и направлявани от Тито и неговият специален пратеник в Македония Светозар Вукманович –Темпо. От 28.XII. до 30.XII.1944 г. в Скопие се провежда второто заседание на АСНОМ, открито от Ченто със слово, изобилстващо с благодарности и венцехваления към Тито. След него взема думата втория след Тито държавен и комунистически деец на нова Югославия – Едвард Кардел. Веднага след поздравленията му за успешното изгонване на "окупатора" и за това, че за разлика от другите югославски народи "македонците" са извоювали "национална независимост и държавност" при по-тежки условия. Освен германците "македонският народ" все още имал "много неприятели, които активно работят за неговото повторно поробване". Пред великосръбските, гръцките и албанските шовинисти и империалисти той поставя "великобългарските". Намеква за "разни хора" от чужбина, които подпомагали "неприятелите на македонския народ".(2)

След това се изказва представителя на Антифашистката скупщина за народно освобождение на Сърбия(АСНОС) Михайло Гуркович, който се опитва да убеди народните представители на АСНОМ, че "борческите традиции на сръбския народ с течение на историята съвпадали със свободолюбивите стремежи на македонския народ", че нямали нищо общо с "кликите на насилниците властодръжци".

С поздравително обръщение излиза и представителя на правителството на България и БРП(к) Добри Терпешев. Подобно на сръбския представител и той се опитва да убеди участниците в заседанието, че разликата между старата и днешната нова отечественофронтowska България е огромна. Приветства "освобождението" на Македония и "справедливото решаване на македонския въпрос" чрез даденото право на Македония "да живее независимо и свободно". Пример за това дал Тито, затова отечественофронтowska България смятала "че трябва да се върне този дял от Македония, който днес се намира в границите на България и да се приобщи към Македония в Югославия". Не е ясно обаче дали Д.Терпешев е бил специално опълномощен от българското население на Пиринския край и на целия български народ да говори от негово име, след като не е взимано от никого неговото мнение и решение. Ясно е още от първите дни на създаването на Република Македония, че българското правителство и комунистическата партия застават на македонистични позиции и наивно и недържавнически тръгват по пътя на насилствено отричане на българската националност на това население, което в последствие ще премине и към насилствено му "македонизиране". В подобен дух са изказванията и на председателя на комунистическия Национален комитет на македонската емиграция в София Христо Калайджиев, на представителите на "македонците" от Егейска Македония- Филип Велков и Пецо Трайков, на Ангел Динев от името на Македоно-Одринските дружества в България. Всички тези лица са прегърнали в този период "македонизма" без да подозират, че той е прикрита форма на сърбокомунистическото шовинистично решение за заграбване на територии от България и Гърция и за пълното дебългаризиране на македонското население и в самата Вардарска Македония. Направената "декларация" от Добри Терпешев е една груба антинационална грешка на този ръководен представител на БКП, която предизвиква незабавни дипломатически действия от страна на английското външно министерство и нейните

представители в Москва, Белград и София. Англия е против всякакво прекрояване на българо-югославската граница и против всякакви налудничави идеи за изкуствено създаване на "велика Македония" под сръбско ръководство. На 1.01.1945 г. писмо на английския посланик в Москва запознава министъра на външните работи на СССР Вячеслав Молотов с английската позиция по българо-югославското сближаване и македонския въпрос и се иска Москва да изложи своята. На 7 януари същата година шефът на британската военна мисия в Югославия Фицрой Маклин се среща с Тито и го запознава с позицията на Форин офис, иска от него да каже ясно подготвя ли се федериране, присъединяване на други територии. Тито не изключва възможността за евентуално федериране, присъединяване на други територии. Тито не отхвърля възможността за евентуално разширяване на федерацията в бъдеще, но отрича в момента да се водели такива преговори! Подобни разговори с българския министър на външните работи Петко Стайнов провежда и английският представител в България Хъстон Босфил. Основна тема е дали декларацията от Добри Терпешев на Второто заседание на АСНОМ, че България е готова да върне на Югославия Пиринска Македония, е официална позиция на българското правителство. Първият български дипломат уточнява, че Терпешев е говорил като представител на БРП(к), а не на правителството, че то за разлика от англичаните не е изпращало на споменатото заседание официален представител.(3) Какви изводи могат да се направят от тези факти? Първо - Добри Терпешев не е считан за официален представител на България от собственото министерство на външните работи, а говори от партийни, корпоративни или частни позиции по такъв важен въпрос, свързан с териториалната цялост и неприкосновеност на страната и с лекота обещава територии на чужди държави, дори говори за връщане на територии, които никога преди това не са били притежание на Югославия, за да бъдат "връщани". Самият Тито отрича, че е искал такива територии в момента, а дипломатично прехвърля такава вероятност в бъдещето. Излиза, че Англия и нейните дипломати са по-големи патриоти за България, отколкото Терпешев, БРП(к) и нейното цяло ръководство, Съветския съюз и нейния външен министър В.Молотов, съветското партийно и държавно ръководство и считания през този период за безспорен авторитет Йосиф Сталин. Всички вкупом тогава не виждат и не искат да видят голямата опасност от България да бъде откъснат един от най-българските райони и да бъде направо "харизан" на една изкуствено лансирана държава, включена в състава на Титова Югославия, която още от момента на създаването си започва остра антибългарска политика. Българското правителство и преди всичко БРП(к) показват неумение и липса на всякаква национална отговорност да се възползват от предоставената им се дипломатическа възможност от позицията на Англия и за отстояване на българските интереси пред агривните искания на Тито и неговите най-верни последователи. Това показва, че избраният от тях път към насилствена промяна на българския национален идентитет на населението на Пиринска Македония не е могъл да бъде променен, а това означава съзнателно национално предателство. Всички тези събития през тази година и в следващите няколко години до 1948-1950 год. са анализирани най-подробно от Веселин Ангелов в цитираната книга " Хроника на едно национално предателство". Всеки български родолюбец трябва да прочете тази книга и да се запознае с една от най-черните и позорни страници от новата българска история и да се убеди

сам, че Йосиф Сталин, Георги Димитров и близките им сподвижници са искали да предадат на Югославия нашия Пирински край, без да се съобразяват с желанието на населението на този борчески български район и с желанието на целия български народ, а са изхождали само от геостратегическите интереси на тогавашния СССР и волунтаристичните им разбирания за изкуствено създаване на нови нации и народности. Но нека отново се върнем на изказванията на второто заседание на АСНОМ !

В изказването си Светозар Вукманович- Темпо, веднага след обичайните поздравления предупреждава : " Нека не се залъгват разни хора, които дойдоха по-късно в нашето движение, че ще могат да унищожат това единство". А това са политическите неприятели, несъгласните с включването на Вардарска Македония в рамките на югофедерацията. За нас интерес представляват изказванията на Лазар Мойсов и Лиляна Чаловска. Първият от двамата се опитва да говори от името на "народа в Тиквешко", от името на " стотиците завити в черно майки, стотици сирачета" и иска "смъртно наказание за всички военнопръстъпници, народни неприятели и предатели". " Никаква милост, никакво съжаление спрямо тях!". Според Лиляна Чаловска, бъдещата съпруга на Лазар Колишевски народът искал "отмъщение". Нейният призив за мъст е по повод надигналите се по това време в републиката "гласове и интервенции за амнистии" във връзка с издадените първи смъртни присъди на военните съдилища. Според нея "те са неприемливи", защото не могло да има амнистия за хора като Йордан и Димитър Чкатрови. (4) Точно по времето, когато се провеждат тези разисквания, се изпълняват и първите 12 смъртни присъди над набедени за "военнопръстъпници". От тези изказвания става ясно, че се подготвя общественото мнение и партийната върхушка за безпроблемно приемане на сурови присъди и съдебни саморазправи с братя Чкатрови. Единствено Ченто не отправя закани и се опитва да не допусне надделяването на политическата мъст на просръбските ръководни кадри по отношение на представителите на другите националноотговорни групи, които той и неговата група са се опитвали да приобщат към новата власт в Македония, сред които включва и братя Чкатрови, към които е приел и личен ангажимент да не допусне репресии. Специално се спираме на участието на натрапвания от пропагандата като "най-заслужил" жив и стар "македонски герой"-Димитър Влахов. Още в началото на своето изказване той говори за допуснати "грешки". В държавния апарат се вмъкнали елементи, които компрометирали "народната власт". Те "употребяват фашистки методи, бият затворниците, псуват и т.н." Касаело се за "неприятели на народа" в средите на народосвободителните комитети. В Македония ама "българофили, сърбофили и гъркофили", които се стараят да дискретират народната власт. Те говорят, че "Македония не е свободна, че ще се върне кралят, че ще се върне старото положение". Това са "неприятели на македонския народ", срещу които трябва да се води борба. Трябва да се работи против "този шовинизъм, който се появи и против този местен патриотизъм". Всеки, който желае доброто на Македония, би трябвало да разбере, че "това разрешение на македонския въпрос е най-добро". Без федеративна Югославия няма да има "свободна Македония"(5). Същият този Димитър Влахов е част от просръбската комунистическа група, в която влизат Лазар Колишевски, Лазар Мойсов, Лиляна Чаловска, Любчо Арсов, Цветко Узуновски-Абас, Веселинка Малинска, Страхил Гигов, Мара Нацева и други, които заедно с представителите на ОЗНА и техните морални покровители

Кардел и Темпо оформят мнозинството в работата на това заседание. Групата на Ченто е по-малобройна и възприема изчаквателна позиция. Те се съгласяват и заедно с останалите участници гласуват един чисто ксенофобски декрет-решение за създаване на "съд за съдене по престъпления против националната чест", или както ще остане в историята, "съд за защита на македонската национална чест". Второто заседание кооптира нови членове на събранието, сред които са чистите сърби Вукашин Попадич, Александър Петрович и Милош Яковлевич. Кооптирането на сърби ознаменува и затвържава една постоянно засилваща се тенденция, целяща разширението на просръбското крило в състава на АСНОМ. За заместник председател на Президиума е избран Лазар Колишевски. Първият подпредседател Панко Брашнаров не е преизбран и остава само член. Постепенно в следващите месеци и години от ръководните органи привържениците на Ченто и пробългарски ориентираните дейци се отстраняват от отговорни длъжности или се назначават със съдействието на югославските и предимно сръбските органи на незначителни съюзни синекурни места. Главното действащо лице е Лазар Колишевски. Основният враг за него и неговата просръбска партия са българите във Вардарска Македония. Той прави всичко необходимо за тяхното подчинение и превъзпитаване в македонистки т.е. просръбски дух, като за тази цел използва всички възможни, включително и крути мерки. Разправата с най-активните "бугараши"(както комунистическата пропаганда по стар сръбски маниер нарича българофилите) започва още през септември 1944 г. Заедно с изтеглянето на българската администрация от Вардарска Македония започва безапелационна разправа с обвинените, че активно са подпомагали "окупатора". Първият удар се нанася срещу нарочените за "най-ревностни местни помощници на окупатора", много от които са ликвидирани без съд и присъда. Със съжаление се констатира, че другите политико-полицейски окупаторски сили" са успели да избегнат "съда на правдата" за своите "кървави злосторства" в Македония. Само"някои от тях" били ликвидирани по време на "метежа" за изгонване на "окупатора".(6)

Много важна характеристика в изказването на Димитър Влахов е констатацията за "местен патриотизъм" и "шовинизъм", ширещи се сред македонските комунисти. Това явление става все по-общо за цялата МКП и нейното ръководство и става в следващите години нейно типично поведение. Този шовинизъм достига мащаби, сравними само с тези на сръбските шовинисти. Не напразно спомените си за пребиваването си в Република Македония от 1944 до 1948 г. Пецо Трайков озаглавява "Национализъмът на скопските ръководители", в която при оценка на действията и политиката на скопските ръководители той редовно употребява термина "шовинизъм", в правилността на което е дълбоко убеден и което ние напълно споделяме. За македонските ръководители от няколко поколения е характерна и една друга особеност, че този шовинизъм е съчатан с ксенофобия и расизъм по отношение на българите и всичко, свързано с България. Самият съд за македонската национална чест е насочен срещу българите и може да се сравни само с нациските антиеврейски закони и с геноцида срещу евреите и арменците. В пълна сила тази особеност на македонския национализъм е валидна и в днешни дни. За да не бъдем голословни ще цитираме едно обръщение на етнически българи от Македония до европейските институции и до посланиците на страните от ЕС в Македония, публикувано в македонското електронно издание "Tribune" през месец януари 2007 г., публикувано и в българската информационна агенция "Фокус" на

01.02.2007 г. Ето за какво става въпрос:

“Група граждани на Република Македония отправя обръщение към европейските институции, към посланиците на страните от ЕС в Македония, както и на САЩ, Китай и Русия, на балканските страни, към представителствата на НАТО, ОССЕ и др., в което изразяват “ учудването си от факта, че посолствата на държавите-членки на ЕС и лично те самите досега не са реагирали(нито с коментар или с констатация) на продължителния нескрит и скрит систематичен антибългарски шовинизъм, който медиите в Република Македония последователно и педантично прокламират”.

Към вас се обръща група граждани на Република Македония, които приемат като свои жизнени принципи демократичните придобивки на човечеството, имат симпатии към Република България или се чувстват като етнически българи, се казва в обръщението. Става дума за омраза към една страна, член на Европейския съюз от 1 януари 2007 г., а по индиректен начин и омраза към страните и народите на ЕС, тъй като са приели България в семейството на обединените европейски народи. Цитират се публикации и предавания в електронните и печатни издания като илюстрации, че “ ситуацията на патологична омраза към България в Република Македония върви ръка за ръка с непознаването на историята”.

Омразата към България и непознаването на македонската история сред част от гражданите на Република Македония са две неща, които смятаме, че директно(под формата на брутална денационализация, дебългаризация на най-многобройното население в Македония) бяха стимулирани от Белград и допуснати заради геостратегическите и блокови разделения на света през миналия век. Сега този процес продължава заради инерцията, летаргията, незаинтересоваността и конформизма на международната общност –се пише в обръщението. Цитирани са редица заглавия и съдържанието на публикации на вестници и телевизионни предавания. Групата припомня и отбелязването на годишнината на Мара Бунева в Скопие на 13 януари 2007 г., когато беше нанесен побой на възрастни хора. Съобщава се и за “фашизоидни текстове”, буликувани във в.“Вечер” под псевдонима “Джоле Такси”. “ На 17 януари 2007 г. в централните новини на телевизия А1 започна анонсът за новината, в която се съобщава за внасянето на декларация в българския парламент: “ След инцидента пред плочата на Мара Бунева, нова провокация от България.....”.” Подобно изречение намеква, че и инцидентът пред плочата на Мара Бунева е провокация от България, за което и Йозеф Гьобелс би завидял на редактора на новините на А1 на 17 януари 2007 г.” Вероятно и в нациските вестници не е имало текстове за евреите, каквито има за българската нация и държава в медиите на Република Македония”-се казва в обръщението. (7) Но нека се върнем към 1945 г!

“Главните пропагандисти” на окупатора трябва да се открият, “дадат отчет и понесат своята отговорност”, е целта на предприетата ОЗНА след освобождението акция. За решаването на тази задача Темпо и Колишевски се договарят и с ръководството на българската компартия и правителството на Отечествения фронт в България. В изпълнение на тази договореност непосредствено след преврата в България на 9.IX.1944 г. се организира “лов на окупаторски слуги”. За да организират “лова”, в София пребивават офицерите от македонската ОЗНА-Митко Зафировски, Бранко Кавкале и Владимир Цветиновски. Българските власти им дават неограничени пълномощия. При

активното съдействие на новосформираната народна и комунистическа държавна сигурност акцията завършва към края на 1944 г. с арестуването на десетки служители от военновременната българска администрация във Вардарска Македония. Прокомунистическото правителство в София великодушно одобрява и искането за тяхната екстрадиция, за да бъдат съдени от "народен съд" в македонската република. В резултат на това десетки българи, набедени за "окупаторски злосторници" са предадени на Скопие. По сведения на Веселин Ангелов техният общ брой е около 300 души. В подкрепа на македонската ОЗНА, Александър Ранкович-създателят на федералната държавна сигурност, изпраща в Скопие свои верни представители сърби, които да я подпомагат в борбата ѝ срещу "враговете". В същност сърбите изцяло ръководят работата на македонската милиция и особено службата за държавна сигурност.(8) Тук му е мястото да направим оценка на политиката на България и нейните органи за сигурност към действията им в помощ на една чужда репресивна организация каквато е ОЗНА и предоставянето на собствени граждани да бъдат изтезавани, обвинявани и съдени без участието на българска защита. В резултат на тази "услуга" тези хора, в по-голямата си част са осъдени на смърт и ликвидирани или на дългосрочен затвор и лишаване от всички граждански права. Последствията от тези жестоки присъди се прехвърлят на децата и роднините им, които са живяли като "белязани" в продължение на десетки години в Македония и титова Югославия. Естествено възниква въпроса- каква е тази българска държава и какво е нейното ръководство, които без никакво противопоставяне обещават части от своята територия на чужда държава, позволяват на разузнавателни, полицейски и репресивни организации от тази чужда държава да се държат на нейна територия като завоеватели, предават свои граждани без никаква съпротива да бъдат съдени от тази държава и поставят своите правораздаващи органи на пониско ниво и не зачитат техните съдебни решения ??? Никакво оправдание не може да има за това позорно и антинационално поведение. Има дори случаи, когато български граждани, назначени от българската държава или изпратени да работят в българската военна и гражданска администрация през периода 1941-1944 г. във Вардарска и Егейска Македония, които след 9.IX.1944 г. са били съдени от български съдилища за техни провинения или действия в тези области и са били или напълно оправдани или са получили леки присъди. Някои от тези лица в последствие са предадени на македонските "народни съдилища" и са били осъдени на смърт и ликвидирани. А между тях има и лица, родени в старите предели на България с българско гражданство, които са се завърнали след приключване на своята работа от Македония в България. Преобладаващата част от македонските българи по времето на българското управление във Вардарска Македония са били български граждани и не са се отказвали от него, особено пък тези, работели в системата на българската държавна администрация, а са били съдени от македонски съдилища без българската държава след 9.IX.1944 г. да се загрижи за тяхната съдба. Отнемането на българско гражданство, особено ако лицето не желае това е въпрос на съдебни и административни процедури. В света няма страни-аналози на България, които да се отказват да защитават правата на своите граждани, на които с партийни декрети променя против тяхното желание и воля националната им принадлежност и гражданство. Това ѝ поведение е повече от осъдително и престъпно и историята никога няма да ѝ прости. Прибързаното и с

нищо неоправдано възприемане на теорията за т.н. "македонска нация" от БРП(к) и от нейните представители в правителството на ОФ, макар да става под силен сръбски и съветски натиск, не е оправдание за липсата на грижи към тази част от жителите на Вардарска Македония, които са били български граждани и не са желали да се отказват от българското гражданство. Дълг и отговорност за държавата е да се грижи за своите граждани, където и да се намират те и особено, когато са подведени под съдебна отговорност. За да не бъдем голословни използваме примера с Асен Богданов, бивш областен полицейски началник на гр. Скопие от началото на 1943 до м.септември 1944 г. Ето какво пише за него Йован Павловски в своята цитирана вече книга: "Сядането на този полицаи на обвинителната пейка закъсня, защото в началото на м. септември 1944 г. Богданов беше прехвърлен на длъжността директор на полицията в София, което значи, че напуска Скопие и след завършването на войната можеше да бъде потърсен от българските власти като военен престъпник. А те дълго време го отлагаха предаването на Богданов, защото той заедно с генерал Маринов, министър на войната(същият този Маринов, който беше командир на 15 дивизия със седалище в Битоля) изиграха значителна роля в деветосептемврийския преврат в София, след което Богданов пак остана директор на софийската полиция, но сега в Отечественофронтовска България! След непрекъснатите интервенции българските власти предадеха Богданов само месец преди да бъде обявена фамозната резолюция на Инфорбюрото-някъде към май 1948 г." (9)

При внимателното преглеждане на съдените лица от т.н. Народен съд в България през 1945 год. в осми и девети съдебни процеси, водени срещу 242 подсъдими, бивши директори на полицията, полицейски началници на отделенията в отдел Държавна сигурност към Дирекция на полицията, полицейски инспектори, разузнавачи и други, както съдии и прокурори при военно-полевите и областни съдилища не откриваме името на подсъдим Асен Богданов. (10) Защо тогава, след като не е подведено под съдебна отговорност това лице в собствената му страна, чак след 4 години е предадено на македонските власти, които го осъждат на смърт и го ликвидират. Подобна е съдбата и на областния управител на Скопие д-р Димитър Раев. Ето какви сведения се дават за него от професор Христо Вакарелски, който живее през целия период на българското управление в Скопие и е един от създателите на Скопския етнографски и археологически музей и професор в открития през ноември 1943 г. Скопски университет. Той познава лично и областния управител Димитър Раев. Вижте какво пише той в спомените си както за отношението на селските маси към българщината, така и за действията на българския и македонския съд към това лице: "...Нека тук спомена, че нямаше случай в многобройните ми обиколки из македонските села да съм срещал неприязнени отношения от страна на народа. Напротив, в много села, в разговор със селяни и селянки те спонтанно са изразявали радостта си, че най-сетне са освободени от чуждите тям "сърболя" и че са у дома си в своята българска държава. Попадал съм и на неприятни случаи, когато неразбрани прости стражари, напили се в някое село, псуваха населението на "майка македонска" или самите селяни ми се оплакваша от такива местни "блюстителите на реда". На всички такива жандари, нарушители на националното ни единство, вземах имената и ги съобщавах на областния управител д-р Димитър Раев. За мое удоволствие сам той по телефона или при среща ми обаждаше, че "тия

простаци" или "тия говеда" са наказани или изпращани по домовете уволнени. В ония бурни времена на германска военна окупация, отношенията на д-р Раев към народа на Македония при всички възможни случаи беше силно покровителствено. На това основание аз се съгласих по молба на съпругата му да се ява пред Народния съд през 1945 г. и да бъде негов свидетел. Не зная доколко моето свидетелстване, което се изрази точно в духа на казаното тука е помогнало, но вероятно и на други показания и документи, д-р Раев бе оправдан от Софийския народен съд. По силата обаче вероятно на някакво споразумение на новата власт, не зная защо, той беше предаден на Македонския революционен съд, който го осъди на смърт и там бе ликвидиран."(11)

През месец януари 1945 г. по време на провеждането на Втория конгрес на младежта на Македония (6-7 януари-периода на Коледа) избухват войнишки бунтове в Скопие и Щип, в които участвуват първоначално около 360 войници от щипската батарея, първи и трети дивизион, който бива окачен от скопските ръководители като бунт на пробългарски настроени войници и офицери, които не искат да отидат на фронта да се бият с германците. Бунтът е потушен по особено жесток начин, в което участвуват лично Темпо и Михайло Апостолски, като са разстреляни 70 офицери, а разгневените от този варварски акт около 1000 войници се отправят към центъра на Скопие, където сръбски партизани ги посрещат с безмилостна картечна стрелба.

Говорейки за това как Лазар Колишевски унищожава методично неудобните, привързаните към българския народ, пребиваващият по това време в Скопие за младежкия конгрес и по време на кървавата Коледа командир на народоосвободителна бригада "Г.Делчев"-Пецо Трайков доуточнява, че унищожаването на българските патриоти невинаги е ставало с монтирани процеси. Два типични случая са избиването на 52 души от Велес и 42 души от Куманово. Тия убийства станаха по заповед на Цветко Узуновски, без тия хора да бъдат изправени пред народен съд и да има конкретни обвинения срещу тях в някаква фашистка дейност. Единствената им вина беше, че симпатизираха на България. Тия масови убийства бяха извършени от Михайло и Чушкара от УДБ на Цветко Узуновски, под ръководството на Славе Максимович, който бе началник на УДБ в Скопие и за награда бе направен министър на вътрешните работи на Черна гора. Нарездания за това, разбира се, той и Цветко Узуновски получаваха от българомразците Ранкович, Джилас и Темпо.(12)

На 10.I.1945 г. три дни след потушаването на бунтовете се провежда второто заседание на Президиума на АСНОМ. По предложение на Лазар Колишевски е извършен избор на нова комисия за "утвърждаване престъпленията на окупатора". По негово предложение в новата комисия влизат Павел Шатев, Кирил Петрушев, Кирил Георгиев-Дезан, Никола Минчев и Трайко Митревски.(13) По всичко изглежда, че ръководството на компартията и лично Лазар Колишевски стоварват цялата вина за проявите на "спотаилите се врагове" върху старата комисия и чрез новите хора от комисията търсят начин за промяна. Това проличава от публикуваната на 11.I.1945 г. уводна статия в "Нова Македония" под заглавие "Да пазим единството на нашите редове от посегателствата на народните предатели". Там недвусмислено се посочва, че "слуги на окупатора" са "чкатровци, гюзелевци, китинчевци, тома-петровци, кочо-робевци"., които са квалифицирани още като "народни изменници", "най-върли неприятели на народа", наметнали "агнешки кожи за да избегнат

народния съд". Притаилите "се неприятели" се обвиняват в сепаратизъм, който бил най-новото превъпласание на върховизма".

Както разбираме в тези пропагандни акции и публикации основният удар се насочва наред с другите споменати имена и срещу "чкатровци"-това са двамата братя, намиращи се в Скопския окръжен затвор в качеството им на подследствени. Вече за втори път през месеците декември 1944 г. и януари 1945 г. се цитират техните имена на партийни форуми и в партийния официоз с призови за безкомпромистна съдебна разправа с тях. Първият път Лиляна Чаловска насочи отровните си стрели срущу двамата братя, а втория път партийния орган. По този начин се обработва както партийното, така и общественото мнение към ненавист срещу братята и техните другари и се "препоръчва", а по-скоро се "заповядва" на следствените и съдебните власти да "подготвят" колкото се може по-строги присъди. С това се дава началото на серия от съдебни процеси, завършващи със смъртни присъди над подсъдимите. На 15.I.1945 г. завършва по бързата процедура процеса срещу Христо Стоилов, Любчо Йорданов, Костадин Балкански и Борис Жуглов, предадени от българския Отечествен фронт на "компетентните" власти в Македония. Процесът се окачествява като "първия процес против група народни убийци", "садистите", "българските хитлерови наемници в Македония". Залата на офицерския клуб в Скопие е препълнена с нарочно докарани клакьори, които непрекъснато скандират "Смърт", "Смърт", "Смърт за страшните кървопийци". Нито един от подсъдимите не се признава за виновен. При разпита на Христо Стоилов се изяснява, че някои от показанията му са насочени към Д.Чкатров, Спиро Китинчев и Д. Гюзелев, когото виждал "често в полицията". Става ясно, че тези показания са изтръгнати насила. Съдът осъжда подсъдимите на смърт, като само К.Балкански остава без присъда, тъй като за него щял "да си каже думата братския сръбски народ". Прави впечатление, че на този първи процес съдебните власти насочват вниманието на и без това силно манипулираното общество към Д.Чкатров, Д.Гюзелев и Спиро Китинчев, които в този момент са в затвора и са подследствени. С това не само се "подказва", но индиректно се "нарежда" и на следователи и на обществените обвинители(прокурорите) как да се "подготвят" за предстоящите процеси.

На 14.I.1945 г. са издадени други 40 смъртни присъди на "народни неприятели" от района на Куманово и Кратово. Всички обвинения са общи. Не се сочи нито едно конкретно обвинение, липсват сериозни доказателства за извършени престъпления. Основният "грех" на "военнопрестъпниците", както най-вече ги третираат, че просто са приели с радост обединението на Вардарска Македония с Царство България, работели са за стопанското и културно издигане на областта след 23 годишното сръбско робство. "Грехът" им очевидно е този, че са се чувствували и изявявали като българи.(14) Според публикувани данни в изследванията на проф.Д.Гоцев и на К.Църнушанов само в Скопие са проведени 18 процеса с 226 души подсъдими, от които 22 осъдени на смърт. В поредицата процеси в гр.Щип през февруари-май 1945 г. осъдените на смърт са 7, а на дългогодишен строг тъмничен затвор са 32. Осъдените на смърт в Прилеп са 10, в Битоля-9. Строги все още неустановени по техния размер, включително и смъртни присъди, до средата на 1945 г. са издадени в Гевгели-35, Струмица-над 60, Берово и Делчево-повече от 100, Кочани-48. (15)

Характерното за периода от месец януари до м.май 1945 г. е пълното обсебване на партийната, държавната и законодателна власт на Македония от Лазар

Колишевски и назначаването по негова препоръка на възловите места на законодателната и съдебната власт на верни негови лица. За явен обвинител на Македония е назначен непритежаващия юридическо образование Лазар Мойсов, а за помощник на явния обвинител на Югославия е придвижен Петър Коробар. В края на февруари и началото на м. март е създаден и т.н. "суд за защита на македонската национална чест", като на 16 март 1945 г. се изгражда и неговия състав: Стоян Трайков –председател, Евгени Карталов-секретар, Лазар Мойсов, Димче Аджимитревски и Благой Левков-народни обвинители и още 27 негови членове.(16)

Според решението на АСНОМ съдът за съдене престъпленията против македонската национална чест се създава, за да бъдат съдени лицата, които не могат да бъдат квалифицирани като предатели или помагачи на окупатора при извършването на военни престъпления или всички, "които са предали македонската чест". Зад тази формулировка се крие пряката цел да се подложат на гонения и репресии "македонците", демонстрирали и запазили българското си национално съзнание не само през годините на войната, но и след това. В решението за създаването и провеждането на т.нар. "суд за защита на македонската национална чест" се предвиждат и съответните санкции за подсъдимите: лишаване от национална и гражданска чест- временно или доживотно, лека или тежка принудителна работа до 10 години, конфискация на имота, а в случаите, когато се прецени, че обвиняемият може да бъде осъден на смърт за "извършено престъпление", се предвижда да го предават на "компетентен суд". Все още е трудно да се посочи колко процеси се провеждат и колко жители на републиката попадат под ударите на този нямащ аналог в световната юридическа практика суд. Архивите за него все още са засекретени. За достъп до тях на български историци не може да се говори. За тях може да се съди само от твърде фрагментарните интерпретации в някои трудове на македонската историография и по публикации от тогавашната преса.(17)

От 28 май до 2 юни 1945 г.се провежда съдебният процес срещу трима от най-изявените и образовани българи в Македония-Димитър Гюзелев, доктор по философия от гр.Дойран и директор на радио "Скопие" от юни 1942 до 1944 г, Димитър Чкатров от Прилеп, строителен инженер и видния скопски общественик и икономист Спиро Китинчев от Скопие, кмет на гр.Скопие и женевски възпитаник. Към тяхната група от обвиняеми са включени също и областният управител на гр.Скопие-доктора по правните науки- Димитър Раев, д-р Благой Панчев-помощник кмет на гр.Скопие, д-р Панайот Хитров, Азис Ибраим, Захари Иванов и Никола Икономов. Обвинението е шаблонно и общо- "соработници на окупаторот". Няколко дни преди започване на процеса официозът "Нова Македония" обработва общественото мнение против обвиняемите, нещо недопустимо от международната юридическа практика. Подсъдимите се съдят от Висшия военен суд в състав: полковник Тодор Дзвездин, полковник Панче Неделковски, майор Киро Платник, майор Гойчо Стевковски и майор Алексо Гавриловски. Народен обвинител т.е прокурор е Александър Христов, а протоколчик Драголюб Серафимов. Служебен защитник на обвинените е известния ренегат, сменил набързо българската си националност с "македонска" Димитър Митрев. Последният е роден в Дедеагач (Беломорска Тракия)от родители македонски българи и завършил средното си образование в България –гр.Търговище, но по време на втората световна война

чрез бригадата "Г.Делчев" на Пецо Трайков се оказал във Вардарска Македония и активно се включил в налагането на "македонизма" на антибългарска основа. Веднага можем да си представим какъв "защитник" на подсъдимите ще бъде такова лице, което дори няма юридическо образование. Съдебните заседания се провеждат в една от залите на офицерския клуб на Скопие в присъствието на доведени клакьори, предимно от средите на сърбоманите, които още преди да започне работата на съда започват да скандират : " Смърт на народните неприятели!", " Смърт", "Смърт"!(18)

За нито един от състава на съда не се съобщава, че притежава юридическо образование.

За Димитър Раев беше обяснено по-рано как се стига до съденето му от "македонски народен съд". Нека обърнем внимание на Димитър Чкатров, брата на Йордан Чкатров, големия български патриот и национален деец, лежал в сръбските затвори по т.н. " Студентски процес" от 1927 г. 10 години и заради твърдото му и смело държане пред съдебните и затворнически сръбски власти беше известен с прозвището "железните гърди". Не разполагаме с документални материали за периода на следствието и пребиваването му в Скопския затвор, освен сведения, публикувани в цитираната книга на Йован Павловски и в книгата на Коста Църнушанов " Македонизмът и съпротивата на Македония срещу него". Не е известно също дали двамата братя след арестуването им в периода м.декември 1944 г. м. май 1945 г. са били в един и същи затвор, и ако са били в такъв дали са имали възможност да общуват по между си. Йован Павловски цитира неколкократно пасажи от протоколи на разпит на Димитър Чкатров от следовател на ОЗНА. Достойното поведение на Д.Чкатров на монтирания съдебен фарс издига на още по-високо ниво неговото дело на твърд български националист и защитник на българската национална принадлежност на македонските българи. Не напразно той, заедно с брат си е в групата на най-уважаваните в днешно време от македонската общественост борци срещу сърбомакедонизма. Напълно споделяме оценките на Коста Църнушанов за дейността му по време на българското управление във В.Македония и за поведението му на процеса. Ще цитирам само два пасажа от неговите изказвания пред съда: " Ние се държахме за становището, което обединяваше национализма със социалната правда...Народът има и сега нужда от свои защитници (пред българската власт б.м. К.Т.), от хора които ще му разберат болката и ще го лекуват в съгласие с държавната политика на нашата родина България". И вторият : " Ако се обърна към моя изминат живот, ще видя, че той е изпълнен само със страдания и мъчения. Ръководил съм се само от едно: доброто на македонския народ. Доживях най-тежката съдба на един син на Македония. Толкова много лежах в сръбските затвори! Днес съм изправен пред най-тежкия съд за мене...." (19)

Македонските съдии, зад които стоят Темпо и Колишевски не отчитат, че Д. Чкатров не странеше от сътрудничество с левите елементи, но изискваше това да става на основа на българщината. Многократно той е помагал пред българската власт за спасяване на македонски леви елементи от тежки наказания. Не се е страхувал и от критики срещу своеволията на някои представители на българската администрация.

Заедно с другите подсъдими Димитър Чкатров е осъден на смърт, в неговата присъда чрез разстрел. Висшият военен съд на югославската армия потвърждава смъртната присъда. Тогава майка му Елена Чкатрова, си

спомнила, че е лежал в сръбски затвор заедно с Тито преди години и се познава с него от тогава. Тя написва молба за помилване. Подобна молба е изпратил и Гюзелев. Не известно как е реагирал Тито и дали ги е помилвал. Има слух, че това е станало, но Колишевски изпреварил пристигането на съобщението и задействувал изпълнение на присъдите. По това време Димитър е бил в затвора, където се намира и брат му Йордан т.е. Скопския окръжен затвор. В тъмната нощ, когато Д.Чкатров и Димитър Гюзелев биват извеждани за разстрел, Димитър отправя последен зов към брат си Йордан: "Сбогом, батэ"! и тъмнината ги погълнала завинаги. Безкръстен гроб някъде към Зайчев рид, на три километра от Скопие, недалеч от пътя за Тетово, поема безжизнените им тела, неразделени и във влажната земя.(20) На майката не е предаден трупа за извършване на християнско погребение. Такова варварско отношение към тленните останки на осъдените на смърт може да се случи само в страна като Македония, в която действуват правилата на безотговорността и на беззаконието.

Връщаме се към ситуацията около Й.Чкатров. Вероятно чрез близки приятели или чрез майка си той е бил информиран за хода на съдебния процес срещу брат си и за произнесените присъди. Щом като са се чули в нощта на екзекуцията на Димитър това означава, че за известен период от време са били в един и същи затвор. Съдейки обаче по един епизод, описан от Коста Църнушанов, свързан със Стефан Янакиев Стефанов, друг достоен българин от периода на българското управление във В.Македония, който бил осъден на 16 години каторга, можем да заключим, че Димитър Чкатров и Димитър Гюзелев след присъдата им са били изпратени в затвора "Идризово". Ето това сведение : " В затвора "Идризово" Стефан Стефанов не пада духом, като поддържа духа на страдалците край себе си, бунтува, проявява изключителна бойкост. Особено възхитително е държанието му при обиколката на министъра на вътрешните работи на Югославия Александър Ранкович, най-близкия тогава човек на Тито. Придружен от Боро Чушкар-шеф на ОЗНА(държавна сигурност) за цяла Македония и на Перо Тиквар-шеф на ОЗНА за Скопие, Ранкович се нахвърля с поток обиди първо срещу Гюзелев, наричайки го "предател на славянството, слуга на германците, продажник" и прочее. Тогава Стефанов скача в защита на Гюзелев: "Служехме на българския народ, на своя народ! Не правехме никому зло!" Тогава Чушкар го събаря на земята и го тъпче с крака, а Ранкович с юмруци удря където стигне по беззащитния затворник. Стефанов обаче намерил сили да извика на Ранкович: " " Удряйте, сръбски кучета! ...Тъпчете македонските българи, но и вашият край ще дойде!".(21) Напълно логично е заедно с Димитър Гюзелев в затвора в "Идризово" да е бил изпратен и Димитър Чкатров. За да твърдим това с точност трябва да разполагаме със затворническото досие на Д.Чкатров, достъп до което едва ли някой от днешните македонски ръководители ще ни позволи.

Нека се върнем към ситуацията, около Й.Чкатров, неговото затворничество преди и след съдебния процес срещу него и обработването на общественото мнение преди процеса. Сведенията за този период са много оскъдни и са предимно извлечени от публикации и по спомени на лица. На 13.01 1946 г. "Нова Македония" помества статията на Димитър Влахов "Врховизмот на оптуженичката клупа"-по повод процесот против Йордан Чкатров".На български, преведено от сръбски оптуженичка група означава подсъдима скамейка. Агентът на Белград Димитър Влахов иска да постави наред с Йордан Чкатров и

българския " върховизъм" т.е ВМРО на подсъдимата скамейка. Отново забелязваме вече отработената схема на действие на македонското "правосъдие". Първо се провежда пропагандна акция в пресата срещу лицата, които ще бъдат скоро съдени и те се обвиняват в политически "грехове" и в последствие се провеждат и самите процеси. Това е типичната сталинистка формула за предварително очерняне на личността, която в македонския вариант се гарнира с антибългарски краски. Процесът срещу Йордан Чкатров се описва в "Нова Македония" неколkokратно. На 13.02.1946 г. в публикация на същия вестник се съобщава: " Вчера 12 о.м.(съкращение от овай месец-този месец б.м.К.Т.) Окружниот народен суд го разгледа кривичното дело на познатиот македонски издайвач и член-организатор на бандата на крвологот Иван Михайлов-Йордан Чкатров и я произнесе следната присуда: Обвинениот Йордан Чкатров се осудуе на 15 години тежка пресилна работа и доживотен губиток на сите политически и граждански права. Во иднио брой на вестникот ке дадеме обширна дописка от процесот". На 15 януари в нова публикация на същия вестник се съобщава: " Познатиот македонски издайник и злочинец Йордан Чкатров пред судот се опита да ги скрие своите крвави злочина". Съобщава се за двамата свидетели на обвинението, съответно Алексо Мартулков и за Пецо Трайков. Първият от тях свидетелствува, че срещу него било стреляно от бандите на Ив.Михайлов по заповед на Йордан Чкатров. Той носел отговорност като пръв помощник на Ив.Михайлов за убийствата на Гьорче Петров, Димо хаджи Димов, Арсени Йовков, Климент Размов, Христо Трайков, Симеон Кавракиров. Вторият свидетел Пецо Трайков обвинява Йордан Чкатров, че " заедно с Кирил Дрангов, Жоро Настев бил най-близък помощник на Иван Михайлов и носел отговорност за убийствата на Никола Генадиев, Петко Д.Петков, Райко Даскалов, Петко Напетов, д-р Вичев. След обяд на същия ден е дадена думата на главния обвинител Благой Поповски. Неговите обвинения са също общи, главно представяйки обвиняемия като "член на бандата на Иван Михайлов". След обяд е обявена присъдата от съда в състав: Младен Чудковски(или Чудакович-на микрофилма от статията фамилията на лицето не се чете ясно, б.м. К.Т.), членове: Димитър Стойков и Велко Трайчев. Това е наличната информация от в. "Нова Македония". Не се съобщава нищо за юридическата квалификация на членовете на съда, кой е защитника на обвиняемия. Можем да предположим, че самият Йордан Чкатров като дипломиран в Швейцария юрист, имащ и адвокатска практика в Скопие се е защитавал сам, което е позволено от тогавашния македонски закон. В юридическо отношение той стои неколkokратно по-високо от съдиите, прокурора и с това ги респектира и поставя в положение на некомпетентни и невежи изпълнители.

С каква информация разполагаме за периода, предшествуващ самия процес? К.Църнушанов ни съобщава следното в своята книга, когато дава за пример гаври с по-видни затворници. Колкото по-подготвена за самоотбрана им се виждала жертвата им, толкова повече я лишавали от възможността да се брани. " Типичен е случаят с Йордан Чкатров, брат на Димитър Чкатров. Добър юрист, отличен оратор, известен на цялата македонска общественост, той тревожел съдиите с възможността си да ги посрами и затова те му дали обвинителния акт един ден, преди да се гледа делото. Подсъдимият протестираше: " Господа, това е противно на закона. Актът трябваше да ми се връчи 10 дена по-рано преди съденето!" Но директорът на затвора Радко

Петровски(палачът на 50-те невинни българи във Велес) му отговорил: " Е, ние комунистите, така судиме!".(22) Същият автор дава сведения и за действията на прокурора към подсъдимия Й.Чкатров в затвора още преди съдебния процес. Един ден при него влиза прословутия прокурор Благой Попов(ски), прилепчанин, син на българския учител Диме Попов и се обръща към съгражданина си затворник заядливо: " Шчо прайш, Ордане, великобугарине?" Отговорът бил: " Не съм великобългарин, а само българин, какъвто си и ти и баща ти!" Прокурорът се сопнал: "Как? Татко ми никогаж не бил бугарин, а само македонец!" Но затворникът му отговорил смело: " Чуй! Когато ти още не беше роден, баща ти ми беше учител в основното училище в турско време. И не само беше голям българин, но като мой учител и мене учеше да бъда голям българин!". (23) Вероятно читателят на книгата си спомня от глава първа , в която се описват ученическите години на Й.Чкатров, че Диме Попов е бил здрав българин и член на революционното ръководство в Прилеп , заедно с учителите Георги Талев, Тодор Попадамов, Йордан Ацев и директора Георги Трайчев. Що се касае до самия съдебен процес срещу Йордан Чкатров, разполагаме със спомените на Ефтим Гашев, който е бил в затвора, заедно с него и е имал възможност многократно да общува с Й.Чкатров. Цитирам само тази част от обширното изложение за него, касаеща самия процес срещу Й.Чкатров: " Преди да завърша изложението за Йордан Чкатров, който беше осъден на 12 години(тук авторът греша, присъдата е 15 години-б.м. К.Т.) затвор, ще приведа някои сведения, които ще профилират личността на затворника от най-висок ранг на михайловата ВМРО. Самият той ми разправяше за монтираното съдене, което страшно го раздразнило, защото той смяташе своите възгледи по македонския въпрос за съвсем правилни. Не говореше конкретно за своето обвинение, тъй като това трудно можеше да се определи. Той по време на българската окупация не участвуваше във властта, въпреки че окупацията я смяташе за освобождение на Македония. Беше адвокат в Скопие от 1943 г. и в групата на Ванчо Михайлов, която в дадения момент формално не беше на линията на обединена България, но се застъпваше за " самостоятна Македония на македонските българи", за да може при обединението да добие по-високи позиции във властта от българите-шопи. На тази позиция бяха и неговите именити съидейници- адвокати Кирил Дрангов(от Скопие), Димитър Шалев(от Щип), Страхил Развигоров и други, които се върнаха в Македония с окупацията, противно на позицията на тукашните "македонски българи", които бяха за обединение.

Тъй като активно не беше ангажиран в окупаторската власт, въпреки че я одобряваше, не можех да разбера неговото директно обвинение. При съденето се държал крайно неприятелски, отхвърляйки обвиненията и ми се похвали, че като свидетел пред съда се появил Димитър Блахов(фамилията е Влахов-б.м. К.Т.) , с който имал жесток политически дуел. Чкатров ме запозна и с някои подробности от политическите комунистически процеси по време на неговата адвокатура в Скопие, когато за свои клиенти имал няколко познати скопски комунисти. С омаловажаване ги споменяваше комунистическите борци, които в негово присъствие " пред окупаторския съд подписвали заявления, че се отказват от комунистическата идеология, покаявайки се за своите заблуди и за предателството към българската държава като представители на измислената македонска нация".(24)

От Гашев разбираме, че и Димитър Влахов е бил трети свидетел на

обвинението и с него Й.Чкатров е имал "жесток политически дуел". Много интересен за коментар би бил този дуел, но за съжаление трябва да се задоволим само със споменаването за него. Гашев дава много важни други сведения за живота на Й.Чкатров след процеса в Скопския окръжен затвор, но на тях ще се спрем по-нататък. Нека сега да разгледаме обвиненията на Пецо Трайков и Алексо Мартулков за "лична отговорност" на Й. Чкатров в убийствата на известни български представители на левицата през периода 1924-1930 г. На първо място поставяме въпроса – Защо македонски съд ще обвинява български гражданин за участия в убийство на български граждани и то преди 15-20 години? Нима това не е от компетентията на българските съдебни власти. Това по принцип е съдебен абсурд. Но за "македонския народен съд" е възможно да обвинява и осъжда всеки чужд гражданин за участия в убийства не само на граждани на страни от Балканския полуостров, но дори и те да бяха и граждани на други континенти, дори да живееха на Луната и то специално ако са българи или са се чувствували такива. Освен това е известно, че Йордан Чкатров след 19 майския преврат в България в продължение на няколко години беше държан в затвора и въдворяван в различни лагери и градове на страната, без да му бъде намерено каквото и да е участие в престъпления и не беше повдигнато срещу него никакво обвинение. Тогава българската полиция беше конфискувала голяма част от архивата на разтурената ВМРО и полицейските и съдебни власти не успяха да открият улики или доказателства за престъпни провинения на Й.Чкатров.Това обаче не притеснява македонският сърбокомунистически съд да счита своите голословни твърдения за неоспорими факти и на базата на тях да осъжда Й.Чкатров. Много коварна роля в обвиненията срещу Й.Чкатров играят Пецо Трайков и Алексо Мартулков, които само на базата на лична идеологическа омраза и желание за мъст се стремят по всячески начин да очернят Й.Чкатров и по този начин да докажат своята вярност към Колишевски, Темпо и Тито.

Тъй като в показанията на свидетелите става дума за участие в конкретни убийства, нека съобщим с какви сведения за конкретните извършители разполага българското правосъдие и какви са фактите около тези убийства. За убийството на Гьорче Петров досега не е известна писмена заповед или присъда, издадена от ВМРО. По твърдения на противници на Тодор Александров, убийството е извършено по негово еднолично устно разпореждане на 28.06.1921 г. пред дома на Г.Петров на ул."Гробарска"(сега "Веслец") от четника Реджеп. За това съобщават ренегата от ВМРО Славе Иванов и членът на ЗП на ВМРО Кирил Пърличев в своите спомени.(25) По това време Й.Чкатров е обикновен деец и симпатизант на ВМРО, активист в студентското дружество "Вардар" и стои много далече от ръководителите Тодор Александров и ген. Александър Протогеров, поради което никой не би взел неговото мнение по едно убийство, камо ли пък да го информира за подготвяно такова. Известно е, че Й.Чкатров присъствува на погребението на своя знаменит съгражданин и произнася едно от надгробните слова, за което присъстващите твърдят, че е било най-емоционалното и най-силното. Само Алексо Мартулков описва тази трогателна сцена по подигравателно комичен начин в своите спомени, писани след повече от 33 години по-късно. Вижте неговите думи : " На гробот не изостанаа големи речи за величието на Гьорче и проклетства за демонските убийци. Най-карактеристичното беше што се изтапани и Йордан Чкатров, еден од организаторите на убийството да говори

над гробот на Гьорчета! Во неговиот говор не изостанаа фалби за покойниот и неговото дело, како ни проклетства за убијците. А зад него другар му Иван Михайлов го одобруеше неговиот говор, ехидно подсмеуејќи се. Картина! Слаб сум да ја предам, за неа треба голем художник на перото”(26). Веднаг проличава злџната омраза на Мартулков към Й.Чкатров и Ив.Михайлов. За всеки непредубеден читател таково описание на поведението на тези две лица на едно погребение е нереално. Ако са имали лична ненавист към Г.Петров те не биха отишли на погребението, още повече единият от тях да произнесе патетична реч в памет на покойника. Само заболел от озлобение човек може да опише такава сцена по такъв груб и жесток обвинителен начин. Дополнително ще обясним зашто Алексо Мартулков е такъв невъздържан враг на Ив.Михайлов и на Й.Чкатров, дори и в спомени, които времето би требвало да изчисти от наслоена злџност. Една от причините е, че той свидетелствува на процеса срещу Й.Чкатров и в спомените си търси начин да заштити негативното си отношение към него. Можем да си представим по какъв начин се е държал и на самия процес и какви други нелепи и фалшиви обвинения е отправял срещу Й.Чкатров. Разполагаме със спомените на още един присъствуващ на погребението-това е Петър Колищърков, близък приятел на Й.Чкатров, прилепчанин като него и като Г.Петров. Ето неговото описание на участието на Й.Чкатров: “.... По това време аз работех и следвах, бях вече взел първия изпит (1921), а следваше също и Чкатров. На погребението присъствувах и аз, а Чкатров произнесе чудесно слово.”(27)

Историята, свързана с убиството на Арсени Йовков е следната. Той е убит на 12.09.1924 год.като един от обвинените в съучастие в убиството на Тодор Александров. Ив.Михайлов подготвя група ексекutori, която на 11 септември заминава за Г. Джумая. Сред тях най-известните лица са Йордан Гюрков, Панчо Михайлов и Перо Шанданов. Доскорошният пунктов началник на ВМРО в Г.Джумая Иван Караджов съставя и обучава група от терористи. В помощ на ексекutorите от София пристига К.Дрангов, който застрелва Алеко Василев. Асен Даскалов разстрелва подполковник Г.Атанасов. При преследването на илинденци е убит Арсени Йовков. На другия ден в София падат убити Димо х.Димов и Славчо Ковачев.(28) . На 13 септември 1924 г. Димо Хаджидимов е разстрелян от известния терорист на ВМРО Владо Черноземски. Последният е заловен от полицията и оневинен от съда, поради това, че като член на ВМРО е получил такава заповед и съгласно организационните закони е бил длъжен да я изпълни. Димо Хаджидимов е осъден от специален организационен съд заради “заговор против ВМРО и за интелектуално съучастничество в убиството на Т.Александров”.

Както се разбира от събитията, свързани с убиството на Г.Петров, обвинението на Алексо Мартулков за някакво “участие” на Й.Чкатров в убиството на Г.Петров е пълна измислица и фалшификация. Още по-смешен става Мартулков и с обвиненията му за участие или съучастие или за интелектуално подбудителство на Й.Чкатров в убиствата на Арсени Йовков и Димо Хаджидимов. И двете убиства стават на дати, кагото Й.Чкатров е в САЩ. Известно е, че той е там още от 02.08.1924 г. А убиствата на Арсени Йовков и на Димо Хаджидимов стават съответно на 12 и 13 септември 1924 г. Вероятно при защитата си Й.Чкатров е посочил тези факти. Но Алексо Мартулков преди да обвинява трябва да познава фактите. Само по тези обвинения той заслужава да бъде обвинен в лъжесвидетелствуване и срещу него да бъде заведено дело.

Излишно е да се спираме на обвиненията му в съучастие на Й.Чкатров в убийствата на Климент Размов, Христо Трайков и Симеон Кавракиров. И при тях фактите са в противоречие с твърденията на Алексо Мартулков. Явно е, че той е разчитал на неосведомеността на т.н. македонски "народен съд", на обществения обвинител и на присъстващата "публика". Вече споменахме, че не е от прерогативите на македонски съд да се занимава с престъпления, извършени на българска територия срещу български граждани и то преди 20 и повече години. Както А.Мартулков така и Пецо Трайков и Димитър Влахов не се съобразяват с общовалидната юридическа световна практика, че вината е индивидуална, а не колективна. И тримата обвиняват Й.Чкатров, че бил един от най-доверените хора на И.Михайлов и на ръководството на ВМРО в периода до 1934 г. и по този начин го включват в някаква колективна вина. И това е юридически недопустимо. Не посочват нито един конкретен факт за лична вина на Й.Чкатров и вместо юридически категории използват политически неиздържани инсинуации и общи твърдения. Ето още едно обвинение на А.Мартулков срещу Й.Чкатров- било стреляно по него от бандите на И.Михайлов по заповед на Й.Чкатров и като пръв помощник на Ив.Михайлов носел отговорност за всички убийства. Отново само голи твърдения. Й.Чкатров никога не е бил свързан с наказателните акции на ВМРО. Как стои въпроса с прострелването на Ал.Мартулков? За това е необходимо да дадем няколко биографични данни за това лице и за неговата дейност.

Александър Мартулков е роден в гр. Велес през 1895 г. и от 1895 г. е член на първата социалистическа група в Македония. Член е на българската комунистическа партия още от двадесетте години. Като такъв той е насочен от тази партия да работи сред македонската емиграция и да създава сред нея комунистически групи и организации. През 1922 г. влиза в т.н. Съюз на емигрантските комунистически групи при БКП(т.с.) с печатен орган "Освобождение". Р

аботи съвместно с Димо Хаджидимов, Иван Клинчаров и В.Главинов, с които влиза в непрекъснати идейни противоречия. Съвместно с Б.Михов, Т.Темков, Хр.Калайджиев работи сред македонските братства и през 1925-1926 г. БКП разполага с комфракции в Кукушкото, Прилепското, Охридското, Дойранското и Струмишкото братства. Става активен член на ВМРО(обединена). С листата на Трудовия блок на 21 юни 1931 г. влиза заедно с Христо Трайков в парламента като народен представител. Съгласно указанията на Симеон Кавракиров двамата имат задача да апострофират депутатите на ВМРО. По повод парламентарните избори през месец юни 1931 г. при обсъждане на резултатите от изборите в Неврокопско и Горноджумайско Христо Трайков и Алексо Мартулков настояват за касиране на изборите, тъй като няма нормален израз на волята на избирателите. Това поведение на двамата предизвиква остри негативни реакции в привържениците на ВМРО и по този начин те се превръщат в прицелни фигури за бъдещо физическо отмъщение. На 14 юни 1932 г. излиза първия брой на в."Македонско знаме", орган на ВМРО(о) с редактор Алексо Мартулков и с активни сътрудници Хр.Трайков, В.Хаджикимов, Хр.Калайджиев. В печатния орган се известява, че бил създаден Общ комитет на емигрантските националосвободителни организации с председател Александър Мартулков и членове на изпълнителното бюро-Ив.Георгиев, Ас.Чаракчиев, Л.Данаилов и П.Минев. Тази формация изповядва идеологията на

ВМРО(о). В пропагандно отношение водят остра враждебна политика срещу михайловистите, обвинявайки ги , че застават " на фронта на българския фашизъм", развил се под влияние на италианската политика и ратувал за Велика България, в която да бъде включена и Македония.(29) Ал.Мартулков и Христо Трайков неколkokратно са били предупреждавани да не пропагандират комунистически идеи сред емиграцията и да създават сред нея левичарски и комунистически групи от страна на ВМРО(Ив.Михайлов), но въпреки това те продължават своята дейност и създават така наречените "левици", като далечната цел на тези групи е да откъснат емигрантските маси от влиянието на ВМРО. През м. септември 1932 г. Ал.Мартулков е изключен от Велешкото братство, а Христо Трайков от Кукушкото. Лишени са от членство и в други братствени организации. На 24.01.1933 г. от терористи на Ив.Михайлов е убит Христо Трайков. Извършен е атентат и срещу Ал.Мартулков, завършил с неговото раняване в крака. Причините за извършените срещу двамата покушения са свързани с тяхното продължително противопоставяне на действията на ВМРО, на оспорването на резултатите от изборите, както и на противопоставянето им на македонската парламентарна група в Народното събрание. Техните квалификации по отношение на дейците на михайловата ВМРО и особено заклемяването им като "слуги на българския империализъм" и като "фашисти" създава към тях крайна неприязън, непримиримост и желание за физическо отстраняване. Крайно негативно се отразява и приемането на т.н."протогеровисти" в редовете на ВМРО(об.), което създава убеждение в привържениците на Ив.Михайлов, че те влизат в общия фронт на борба срещу тях, съставен от комунисти, обединисти и протогеровисти. А последните са в няколкогодишно взаимно изстребление с михайловата ВМРО. В том IV от своите спомени Ив.Михайлов дава следните обяснения по убийството на Христо Трайков: "Депутатът Христо Трайков е бил наказан, защото се е набърквал в борбата срещу македонското движение под маската на "протогеровизма". Помествал е статии в протогеровисткия орган "Революционен лист". През 1933 год. на Витошката конференция на ВМРО(о) Ал. Мартулков и Б.Михов се обявяват против налаганата от Коминтерна постановка за наличието на "македонска нация". През 1935 г. Ал. Мартулков е член на ръководството на т.н. македонско прогресивно движение, малобройна група с левичарска идеология, която през 1935 г. започва да издава свой орган в." Македонска революция." От пролетта на 1935 г. влиза в емигрантска комисия за връзка с братствата , която успява да създаде влияние в Кукушкото, Тиквешкото, Гевгелийското, Струмишкото, Велешкото и др. братства. През август 1935 г.е арестуван от полицията, заедно с други активисти на ВМРО (об.) и през 1936 г. изправен пред съда. Това е второто съдебно дело срещу Ал.Мартулков. През 1933 г. по чл.7 от ЗЗД е привлечен под съдебна отговорност като редактор на в. "Македонско знаме" за подбуждане към вражда и омраза спрямо определени класи и установената власт. Тогава е оправдан благодарение на находчивостта на своя адвокат.(30) На процеса през юли 1936 г. срещу ВМРО(об.) при снемане на самоличността на подсъдимите за разлика от голяма част от подсъдимите, които се обявяват за "македонци", изпълняващи сляпо указанията на Коминтерна за създаването на т.н."македонска нация", Александър Мартулков се обявява за българин, заедно с Ю.Атанасов, Хр.Калайджиев и Борис Михов. Присъдата за Ал.Мартулков е 5 години строг тъмничен затвор и глоба от 50,000 лева.(31). През 1938 г. откриваме името на Ал. Мартулков сред членовете на

управителния съвет на МНИ. През м. септември 1944 г.е един от 29 известни македоноодрински дейци, подписали апел в подкрепа на правителството на ОФ и акламиращи създаването на НР Македония, отправили послание до македонските бежански организации да изчистят братствата от "досегашните им фашистки ръководства". На 27.09.1944 г. делегация на МКП, в състав Светозар Вукманович-Темпо, Бане Андреев, Михайло Апостолски и Лазар Колишевски, след като са провели тайни преговори с членове на ПБ на ЦК на БКП (к) за оказване на натиск за по-скорошно "присъединяване " на Пиринския край към Новосъздадената Македонска република те провеждат среща и с близки или обвързани с БРП(к) дейци-бежанци от Вардарска и Егейска Македония- П.Шанданов, Пецо Трайков, Т.Делииванов, Алексо Мартулков и Кръстьо Гермов (Шакир войвода), като стремежите на делегацията е да използва тези лица и превзетия от комунистите Национален комитет на емиграцията в България да работят за " изтегляне на македонската емиграция в родината, в македонската федерална република".(32) Както споменахме вече на 26 октомври 1944 г. Темпо с телеграма до К.Мильовски, представител на македонското правителство в правителството на ОФ в София нарежда веднага да изпрати в Скопие Мире Атанасов, Петре Шанданов, Шакир(Кръсте Гермов), Алексо Мартулков, Туше Делииванов, Глигор Ташков, Венко Марковски, Фила Марковска, Олга Петрушева и П.Шатев". " Спешно са ни нужни, защото ще се проведе национална конференция за избор на ЦК на НОФ на Македония, в който те трябва да влязат".(33) Естествено "спешно нужните лица" се отзовават на поканата, защото в нея има и скрит елемент за кариера по високите етажи на новосъздадената република. В България всички тези лица не биха могли да разчитат на бърза и зашеметяваща кариера, защото са от втория или трети ешелон на кандидатите за властови позиции, а някои от тях като неграмотния войвода от турския период Кръстьо Гермов, станал вече на македонски диалект -Кърсте са никому неизвестни лица, а освен това са и в напреднала възраст. Алексо Мартулков е на 66 години, пенсионерска възраст, на която разумните хора се оттеглят от активна трудова и обществена дейност. На 01.01.1945 г. той заедно с Кръстьо Гермов е избран за член на Президиума на АСНОМ. Скоро обаче той установява, че е бил употребен от македонските сърбокомунисти и започва да дава заден ход. Изпраща до Г.Димитров писмо, с което го информира за опасните тенденции на сърбизация в езика, културата и обществения живот на Македония (34). В писмо до Г.Димитров един друг бивш член на БКП, първи редактор на "Нова Македония" преминал също в републиката, подмамен и употребен за налагане на идеята за "македонската нация" Васил Ивановски съобщава: " Александър Мартулков го хвърлиха в архивата, като го пенсионирахаа, сваляйки го от Президиума на АСНОМ. За изборите го включиха в листата само като подгласник."(35). Това писмо е с дата 01.12.1945 г. Само след един месец той вече е свидетел в процеса срещу Й.Чкатров. Не е необходимо да търсим причините за този "хамелион" в националността си-един път твърдо се декларира за българин и е противник на теорията за "македонска нация, език и народност", след това се превръща в македонец, хулещ България, обвинявайки я във всички възможни грехове, докато е на власт, а след като я губи започва да се оплаква на българското ръководство от сърбизация на езика, културата и обществения живот в Македония, с което иска да си подготви почва за евентуално връщане в България при неблагоприятно развитие на обстоятелствата за неговата

кариера. Обратно връщане в България направиха след неколкогодишно пребиваване в Македония прегърналите македонизма Перо Шанданов, Пецо Трайков, Венко Марковски и много други, подмамани, излъгани и употребени от сърбокомунистическия антибългарски македонизъм. Подобни по характер и съдържание на честите промени в националността му са и свидетелските показания и обвиненията на Алексо Мартулков срещу Йордан Чкатров, за което дадохме и примери за неговото лъжесвидетелствуване.

Нека видим какъв е и моралния облик на Димитър Влахов, един от главните участници и идейни подбудители за моралното, политическото и съдебно дискредитиране на Й.Чкатров! Ще приведем само две оценки за неговата партийна, политическа и морална същност от двама негови близки съидейници през различни периоди от неговата дейност. Първата е на Георги Баждаров, член на ЗП на ВМРО до 1928 г., след което става един от най-активните " протогеровисти", убит по-късно от терористи на Ив.Михайлов. В своите спомени той пише следното: " По-късно се узна, Влахов, в отсъствието на Стоил Стоилов дори давал секретни книжа на Черски (съветски посланик във Виена, представител на Коминтерна и на НКВД-бел.м. К.Т.), а вероятно и шифъра, с което ние се изложихме много, защото от нас, от Александров, бе препоръчан на приятели Влахов, а те го препоръчали на Хр.Калфов, министъра на външните работи в България тогава. И когато се карахме после за някои работи с Калфов, това ни навираше винаги в носа-измяната на Д.Влахов" (36). В случая става дума за две предателства-първото към ВМРО на Т.Александров и Ал.Протогеров, а второто към българската държава, като български консул във Виена и то като агент на чужда държава. Другата оценка на личностните качества и морала на Влахов е на Павел Шатев, в спомените на Петър Карчев: " Не много след основаването на тази революционна организация (ВМРО (об.)-б.м.К.Т.) обаче и тук се проявяват остри вътрешни търкания. Филип Атанасов и Георги Занков обвиняваха Димитър Влахов за лошия вървеж на работите в новосъздадената прогресивна македонска организация. Той информирал пристрастно и неправилно хората, натоварени от страна на III Интернационал да представляват във ВМРО неговите интереси. Влахов в желанието си да играе първенстваща роля, интригувал срещу другарите си и пред руските представители и се стараел всячески да ги очерни. Ползувайки се от обстоятелството, че представителството и базата на ВМРО (обединена) се намират в Берлин, където живеел със семейството си и самият той, Влахов взел в ръцете си целия административен апарат и в отношенията си с Интернационала zlepостява както Георги Занков, тъй и д-р Филип Атанасов, които живеели във Виена. Георги Димитров на няколко пъти идвал във Виена с цел да изглажда съществуващите недоразумения, обаче разколът неудържимо се разраствал. Занков и д-р Атанасов обясняваха несполуките в това направление на Г.Димитров още и с това, че българските комунисти и представителството на III Интернационал при ВМРО (обединена) давали предимство и вярвали повече на Димитър Влахов. Лично аз , за да разбера истината, се отнесох до Павел Шатев, който живееше постоянно в Берлин. Павел Шатев не беше на страната на Димитър Влахов, но също така се отнасяше критически и към поведението на Занков и д-р Атанасов. Шатев беше честен и самостоятелен човек. Той ми каза, че Димитър Влахов злоупотребява с доверието на хората от III Интернационал и –особено-с доверието на Георги Димитров. По негово мнение в породените спорове в средата на Берлинската

ВМРО правото изцяло било на страната на Занков и д-р Атанасов. В неговите очи Димитър Влахов беше един неискрен революционен работник. Според него Влахов беше опасен фарисей, който с нечестни средства се стреми да отстрани от ръководството на ВМРО(Берлин) всеки, който се изпречи срещу необузданите му амбиции да ръководи сам, без ничие вмешателство, нейните работи. Впрочем поведението, което до смъртта си държа Димитър Влахов по македонския въпрос, показва, че той винаги е бил нечистоплътен кариерист. На пръв план в неговите стремежи са били личните му сметки, които той е поставял всякога по-високо от обществените. Павел Шатев беше принуден след създаването на сегашната Титова Югославия да работи рамо до рамо с Димитър Влахов за оформянето на днешния образ на Македония. И още през времето, когато Шатев не беше хвърлен в затвора-преди да се опълчи срещу просръбските домогвания на Колишевски и срещу усилието на скопските управници да денационализират българите в Македония- от неговите (на Шатев) уста съм чувал характеристики за Димитър Влахов, които го рисуват като търгаш, а не като борец за идеи. Павел Шатев, бидейки високо честен човек стана жертва на своята наивност, като в първите моменти от създаването на сегашната "федеративна" република Македония повярва, че в идеята за "македонска нация" не се съдържа никакво коварство. Обаче развитието на нещата отвори очите на Павел Шатев- той с време разбра, че Македония наново е жертва на банда политически аферисти, че нейното "освобождение" е една фикция. Кулишевци и Димитър Влаховци бяха продали злочестото македонско население, в мнозинството си чисто българско на сръбския шовинизъм. Павел Шатев нададе тревожен вик, но биде хвърлен в Битолския затвор. Изтерзан морално и физически, този честен син на Македония и доблестен борец падна тежко болен и няколко дни след като го пуснаха от затвора се помина".(37)

Както е видно от горесцитираните характеристики на стоящи в идейно отношение близко до Д.Влахов лица, работели с него в много тясна връзка през целия период на съвместната им дейност той се е стремил да zlepоставя и очерня своите колеги и ръководни лица и единствените му цели в живота са били кариеризма, парите и материалното благополучие, като за това е използвал всякакви позволени и непозволени средства. Как може подобно лице да бъде носител на висока нравственост и морал и в статия да обработва и манипулира общественото мнение в Македония срещу Й.Чкатров и по този начин да съдейства за тежка присъда срещу него? В същност по този начин Д.Влахов е търсел начин да натрупа " македонистки актив" пред Кулишевски, Темпо и Тито и да обезпечи своята кариера в Македония.

И така от съдебния процес не ни е известно нищо. Знаем само, че Й.Чкатров е отговорил на обвиненията към него със силна защитна реч, но за съжаление нейното съдържание не ни е известно, поради описаните по-горе причини. За престоя му в затвора разполагаме с няколко писмени свидетелства. В същност затворничеството на Й.Чкатров минава в два затвора- в следствия на ОЗНА и във Военния Централен затвор. Сградата на следствия затвор на ОЗНА вече не съществува, защото е унищожена от земетресението през 1963 г. Като подследствен той първоначално е бил в Централния затвор, след което го отвеждат в Следствия, а след присъдата отново го връщат в Централния. От м. септември 1945 г. той се е намирал в стая №4, заедно със затворниците Евтим Гашев, Радко Градишки, Никола Попов и Спас Каладжиевски. По това

време ред за съдене са очаквали и скопско-велешките членове на групата на РНБ (Ратници за напредък на българщината) в Македония, съответно: Панче Делов, Димчо Войничалиев, Илия Къртов, Владо Христов, Борис Делов, Никола Даскалов от велешката група и от скопската: Драган Тръпков, Драган Блажев, Страхил-Цаце Георгиев, Петър Здравев, Орце Андонов и Кръсте Иванов. В стая № 4 заедно с Й.Чкатров са били Драган Тръпков и Драган Блажев (38). В тази книга Евтим Гашев описва един интересен разговор с Й.Чкатров по отношение на националността на македонския народ и в частност тази на самия Гашев. Ето направеното описание: " В един момент намери за нужно да покаже своето любопитство и така ненахално в присъствието на Никола Попов и Радко Градишки, на чист български език ме подпита : " Момче, защо Вие толкова млад сте в затвора?" На честите подобни запитвания отговарях лаконично и подготвено, влагайки ентузиазъм : " За самостоятелна и обединена Македония, за ВМРО !" - отговорих. Моята изява очевидно го въодушеви и не можейки да скрие задоволството си, ме награди с широка усмивка и подтупвайки ме по рамото продължи: " Не се съмнявам, че си добър българин, момче!" - великодушно ми направи комплимент. Тези негови думи ме засегнаха остро, макар че от по-рано знаех за неговата политически великобългарска биография, но не очаквах, че толкова директно в очите ми самият ще се дисквалифицира. За миг се съвзех и още по-фанатично му репликирах: " Аз не съм българин, господин Чкатров, нито пък македонският народ е български народ. Ние сме македонци!". На моята неочаквана реакция той промени вида си и така намръщено ми се противопостави с къс монолог, връхлетял като лавина върз мене: " Това са глупости! Измислици на сърбоманите и комунистите! Не съществува никакъв отделен македонски народ, още по-малко македонска нация, а измисленият македонски език е български диалект, който сърбите искат да го посърбят. Трябва да знаеш веднаж за винаги, тука живеят само македонски българи и всички, които се опитват да игнорират това и да го фалшифицират са неприятели на своя народ и някога ще отговарят пред съда на историята. Тука в затвора е мястото на честните българи, а на сърбоманите мястото им е навън."! С един взор Чкатров искаше да ме парализира. Наистина аз не му бях равен в полемиката, защото на неговите политически, житейски и интелектуални познания и опитност, аз му противопоставих единствено своя национален фанатизъм"(39). Прави впечатление, че Евтим Иванов Гашев в книгата си се представя за убеден "македонист", който остро реагира срещу представянето на "македонския народ" като български и че в този дух е била и дейността на организацията ВМРО, в която е участвувал и за която е бил осъден. В същност той е осъден за участие в група на ВМРО с български характер на всички участници и за дейност против ново включване на Македония в Титова Югославия. Тази характеристика на своята политическа дейност и на организацията той преиначава и фалшифицира в желанието си да се представи за "македонец" и по същество той публично се отказва от предишната си дейност като български патриот от Македония. Сведенията за него са, че като гимназист при влизането на българските войски в Македония през април 1941 г. той ги е посрещнал със силен ентузиазъм и уважение. В неговия случай виждаме един от немалкото случаи на конюктурната промяна на националността на българите от Вардарска Македония и превръщането им в "македонци". Той много добре си дава сметка, че никой не би му позволил да издаде книга със спомени, ако публично не декларира , че никога не се е

чувствувал българин, а винаги е бил "македонец". Поради това на "диспута" му с Й.Чкатров по въпроса за националността на македонското население ние гледаме с голяма степен на недоверие.

В началото на 1946 г. Й.Чкатров е бил изолиран в малката стая № 17, в която по-късно се е помещавала затворническата идеологическа библиотека. След неговата смърт по ирония на съдбата в тази стая, с повърхност 2 на 3 метра, в края на 1946 и началото на 1947 г. е бил затворен Методи Андонов-Ченто, вече отстранен от власт от сърбоманската група на Колишевски, обвинен в измяна на югославизма.

В следствения затвор на ОЗНА подследствените обикновено са били държани по няколко месеца, докато се подготвят обвинителните следствени материали от македонските следователи, ръководени и наблюдавани непосредствено от изпратените от Александър Ранкович негови доверени кадри висшите офицери Миляк, Мишкович, Йоксимович и др. Известни са имената на следните македонски следователи от ОЗНА, работели през периода на следствието на Й.Чкатров: Саво Йоксимович-съюзен координатор, Йелисие Поповски, Боро Чушкар, Злате Билянски, Илия Мойсов, Боро Арсовски, Тоде Варджийски, Димче Савески, Тени Колимишевски, Слободан Цветкович (сърбин), Стиле Милески, Ванчо Цветковски, Мито Мицайков, Ристо Андонов. В тяхна помощ са били професионалните биячи, също служители на ОЗНА като Методия Димовски –Юрукот, известен още като "сватот", управител на следствения затвор, Ристо Чалевски, политкомисар на затвора, Борче Ристевски, от скопското село Кучково, главен ключар на затвора, Кръсте Панговски и др. Почти всички следователи са били участници в жестоки побоища над подследствените, чрез които са ги принуждавали да "признават" измислени обвинения и да дават "показания", необходими за осъждането им.(40)

Не се съмняваме, че някои от тези лица са водили следствените разпити на Й.Чкатров, но за съжаление не можем да посочим точно кои от тях са го "обработвали". Имената им ще бъдат открити, след отварянето на македонските архиви.

След завършване на следствието и подготвяне на обвинителните материали подследствените са били разпитвани и от служителите на прокуратурата(в Македония тя се нарича Явно обвинителство). Освен личното запознаване с подсъдимите обвинителите на базата на информацията на следствените органи са търсели възможност да ги използват и за евентуално сътрудничество с тях в подкрепа на факти и обстоятелства на обвинението или за политически изявления и признания срещу идеологическите врагове и противници на македонската политическа върхушка. През 1945-1949 г. явен обвинител за гр. Скопие е Благой Поповски. Негови заместници са Александър Максимовски, юрист от гр.Кичево и Александър(Цане) Христов, без юридическо образование, произведен по-късно в академик, заради заслуги при осъждането на стотици и хиляди невинни македонски българи. Те действуват в тясно взаимодействие и с помощник обвинителя на Югославия, "македонец" Благой Хаджипанзов, обвинен няколко години по-късно като информбюровец, избягал да се спаси в майка България,, въпреки че преди това я е хулил и се е отричал от българската си национална принадлежност. Както отбелязахме по-рано в контакт с Й.Чкатров влиза главният обвинител Благой Поповски, но среща неговото твърдо противопоставяне. През месец януари 1946 г., месеца през който тече процесът срещу Й.Чкатров, група от явното обвинение в състав –

Благой Хаджипанзов, Благой Поповски, Александър Христов и управителят на затвора майор Найдо Стаменин-Орлов посещават централния затвор за запознаване с обстановката и за евентуален контакт с предварително избрани от тях затворници. Вероятно тогава е станала и срещата между Благой Поповски и Й.Чкатров, описана от Коста Църнушанов.

По време на затворничеството на Й.Чкатров в Централния затвор в Скопие управители на затвора са били следните лица: влахът Коста Циривири, сменен през септември 1945 г. от Угрин, произхождащ от мавровските села. След него идват Радко Петковски(палачът на 54-те невинни българи във Велес) и Найдо Стаменин. Заместник управители са били-Илчо Якимовски, политически работник от Скопие и Блаже Петковски. Комендант по сигурността е бил Миялчо Челични. Главен надзирател е Владо Костовски от Кичево, а надзиратели Димче от Прилеп, Лазо от Неготино, Благой от Куманово, Русе, Евтим от Преспа. С особено ниско интелектуално и културно ниво се отличават надзирателите, които издевателствуват жестоко над затворниците. Най-жестоко наказание е било карцирането, налагано без повод и причини от Блаже Поповски в размер 14 дни, които са удвоявани и утроявани почти задължително. Същият изверг е биел непрекъснато при разминаване и посещение всички затворници. Принуждавали са наказаните затворници да извършват най-унизителни и мръсни действия. Палачите са стигнали по отношение на Йордан Чкатров до там, че са го карали с голи ръце да чисти нужниците и при протеста му поради разстрела на брат му Димитър бил поставен в карцер при най-жестоки условия.

Както се спомена вече изпълнението на смъртната присъда срещу брат му Димитър Чкатров предизвиква силен гняв, негодувание и психологически стрес в чувствителната душа на Йордан. Протестът му пред затворническите власти по повод този варварски акт му усложнява положението и той е наказан с престой в карцера. Унижаван и оскърбяван от джелатите си, той решава да умре и започва гладна стачка. Не са помогнали нито молбите на другарите му, нито тези на майка му. Той упорито издържал мъката си и издъхнал на 27-ия ден, целия изсъхнал, но гигант по дух. По този начин описва последните дни на Й.Чкатров неговия приятел Коста Църнушанов. Нека споменем и други свидетелства за гладната стачка и за неговите последните дни, които са на затворници в същия затвор по същото време. В устни разкази пред автора на настоящата книга, бившият затворник в Скопския централен затвор Ангел Митрев-Героя, известен още като Ангел Църнио-Геройо през 2001 година съобщи следните сведения: Той е бил осъден на т.н. Скопски процес през 1946 г., заедно с още 4 души като "соработници на окупаторот". Неговата присъда е 15 години лишаване от свобода. В централния затвор е бил от 05.11.1945 до 11.11.1950 г. От началото на 1946 год. се е запознал с Й.Чкатров. От средата на годината последният е бил под строга изолация и храната му е носена в килията. Брат му Димитър Чкатров и Димитър Гюзелев, вече осъдени са били в същия затвор. Тяхното разстрелване е било извършено през месец август 1946 г. По това време управител на затвора е бил хърватския удбовец Цветко Краина. През тези няколко месеца, преди разстрелването на брат му и Д.Гюзелев, на Йордан Чкатров било предлагано от македонските власти да заеме министерски пост без портфейл в правителството на Македония от страна на Методи Андонов –Ченто, естествено неприето от Й.Чкатров. Според бай Ангел гладната стачка е продължила 48 дни, като за охранване на

организма си Й.Чкатров използвал един кг захар, която разтварял на малки количества във вода.

Разполагаме и с друго свидетелство за последните дни на братя Чкатрови и то е дадено от Методи Кърпачев в цитираните му спомени: "... А братя Чкатрови са съдени по закона за "обида на македонската чест" и за сътрудничество на окупатора. Димитър е осъден на смърт, а Йордан на доживотен затвор и е затворен в Идризово. От мъка, че е бил излъган и че в Македония нищо не се е променило, дори е станало по-лошо и за да не гледа повече избиването на видни българи на процесите, които разигравали сърбомакедонците, решава да обяви гладна стачка. Бил посъветван от Мицо (Димитър) Панов, мой близък да не става жертва, а да устоява твърдо на страданията, които тогава са били и страдания на хиляди българи, но Йордан Чкатров отказал. Властите напълно го били изолирали да няма досег с други хора, обаче Мицо успял да му даде един пуловер да се облече, тъй като имало опасност да умре от студ. За около тридесет дни-според това, което ми разправяше Мицо- Йордан починал. Със смъртта му българският народ в Македония осиротя, както казваше Мицо. Така този герой, който сърбите не посмяха да осъдят или да ликвидират по време на кралска Югославия, беше осъден и ликвидиран от сърбомакедонците. А брат му Димитър, който прекара повече от времето между двете световни войни в сръбските затвори и когото сърбите също бяха оставили да дочака идването на българската войска в Скопие, сега бързаха час по-скоро да го ликвидират. Той и в затвора беше опасен за сърбите и техните еничари. Така те оставиха на техните агенти, в които бяха сигурни, че добре ще си свършат работата, да се разпореждат с живота и честта на българите в Македония, а те отдалече да потриват ръце и да ни се надсмиват за това, че ние сега така жестоко се избивахме." (41) Допълнително същият автор дава устните сведения на Мицо, посетил го в България през 1969 год. : " През лятото на 1969 г. във Велинград дойде Димитър Панов (Мицо), живеещ тогава в Скопие. За дължностите, които Мицо е заемал във Вардарска Македония от 1941-1944 година е бил съден след това, за така наречената " обида на македонската чест". При първото решение на съда Панов е осъден на смърт и е изпратен в затвора Идризово. След това присъдата му е била заменена с доживотен затвор. В затвора в Идризово е затворен в една килия заедно с Йордан Чкатров. Той ми разказваше как Йордан Чкатров, разбирайки, че брат му Димитър е осъден на смърт и присъдата е приведена в изпълнение, бил покрусен до дъното на душата си. Той казвал на Панов : "Мицо, сърбите държаха толкова много брат ми в затвора, но не посмяха да го ликвидират, а сега сърбоманите само за кратко време и не се подвоумиха да го ликвидират. Ето как някога сърбите ще кажат " та вие си го убихте, а ние нямаме нищо общо с това".

Разказвал също за това, че бил излъган от най-отговорни хора, с които се бил срещал преди да слязат и вземат властта в Скопие и че те му дали гаранции, че на никого нищо няма да бъде сторено, така че всички дейци ВМРО можели да бъдат спокойни за живота си. Било му казано, че пътищата може да са различни, но целта на всички е била освобождението на нашия народ в Македония от сърбите. Така той повярвал на тези обещания. Имал доживотна присъда и като не могъл да преживее смъртта на осъдените, а и като разбрал, че дадената му дума не била най-малко зачетена, решил да сложи край на живота си чрез гладна стачка.

Разправяше Мицо и сърцето му се късаше, за това как Чкатров бил подложен на

тормоз, и в следствие го изолирали сам да е в килия без каквито и да било топли дрехи и как за да не умре от студ, успял да му даде собствения си вълнен пуловер. Йордан починал само за тридесетина дни и с това сложил край на мъките и страданията си.

В затвора Мицо е преживял смъртта на всички осъдени, като се почне от Трайче Попов от с.Ращак и се свърши с Трайко Чундев. За всеки разправяше с мъка, много тежко изживяваше смъртта на тези прекрасни българи. Особено много се възмущаваше от това, че мнозина от избитите били напуснали Скопие и заедно с българската войска заминали за България, но от там ги върнали обратно и предали в ръцете на сърбоманите да ги съдят.”(42) Като допълнение можем да отбележим, че Димитър Панов е от гр.Струмица и през периода на българското управление във Вардарска Македония първоначално е бил околийски управител в родния си град, а после заместник областен управител в гр. Скопие.

Преди започване на гладната стачка Йордан Чкатров е имал периодични свиждания с майка си. Освен това той е бил посетен в затвора и от Методи Андонов-Ченто, за което посещение споменава Коста Църнушанов, без да посочва точното време на посещението. Йордан Чкатров отхвърлил с погнуса желанието на Ченто да се види с него. Много интересно е посещението в Скопския затвор на стария познайник и приятел на Йордан Чкатров –именития американски журналист от еврейски произход, дълбок познавач на македонския въпрос, съчувственик на каузата на ВМРО- Рубим Маркъм, кореспондент на големия американски вестник “ Крисчън Сайънс монитор”. Чкатров, вече силно изтощен и в пълна немощ, едва се съгласява да го приеме в затворническата си килия. Разговорът се водел на английски в присъствието на орган на властта, владеещ английски език. За секретни части от разговора двамата приятели минават на френски, поради което ги спират да говорят, докато не дойде познавач на френския език.(43). Нужно е да подчертаем за сведение на читателя, че Рубин Хенри Маркъм в продължение на повече от две десетилетия живее в България, първоначално като мисионер просветител, по-късно като кореспондент и редактор на български вестници, а след това през периода 1927 до 1939 г. е кореспондент на “Крисчън сайънс монитор” в България и в други балкански страни. През 1927 г. отразява процеса срещу Д.Чкатров и другите студенти от т.н. студентски процес. За неговите публикации в американските вестници в подкрепа на българската кауза в Македония споменава многократно и Ив.Михайлов в своите спомени. През втората световна война Маркъм е служител във военното разузнаване на САЩ, а от края на 1944 г. отново е кореспондент в София и балканските страни. През 1946 год . публикува книгата си “Имперският комунизъм на Тито”(Tito´s Imperial Communism), в която съдейки по заглавието допускаме, че критикува агресивния шовинизъм на югославските комунисти. Поради липса на екземпляр от тази книга в българските библиотеки не можем да разберем дали в нея има сведения и за срещата му с Й.Чкатров в Скопския затвор през 1946 г. Възниква въпроса дали Рубин или както е известен повече като Рувим Маркъм не е мъгъл да използва своите връзки и познанства за натиск върху скопските политически и репресивни власти за облекчаване на режима на Й.Чкатров и за евентуалното му освобождаване от затвора? Отговорът е отрицателен, защото по същото време и самият Маркъм е бил в деликатно положение, защото по предложение на маршал Бирюзов е бил изгонен от районите на Източна Европа, завзети от

съветската армия поради неговите критични информации към комунистическите режими в новосъздадените народни демокрации. Нищо не са могли да направят за спасяването на Й.Чкатров и Македонските патриотични организации в САЩ. По това време политиката на правителството на САЩ и техните западни съюзници са били в пълна подкрепа на ръководеното от Тито в Югославия комунистическо правителство и на създадените правителства в отделните републики.

Известно е, че дори македонската патриотична организация "Правда" от гр. Торонто, която е от времето на пребиваването на Й.Чкатров като секретар на МПО в САЩ и Канада е започнала да сътрудничи с комунистически активисти. В началото на 1945 г. тази организация изпраща своя председател Ламбро Сотиров в България и Македония, за да проучи положението. В София Ламбро се срещнал с инженер Константин Станишев, председател на македонските братства, който се укривал. Последният му казал:

"Не виждате ли къде сте тръгнали? Нас ни избиват като кучета, а вие сте решили да правите приятелство с комунистите!" В затвора в Скопие пратеникът успял да се срещне и с Йордан Чкатров, който му повторил буквално същите думи. Видял се и с водача на опозицията в България Никола Петков и от него чул същите упреци...Не много време след завръщането си от Стария край Сотиров починал от мъка-от това, което е преживял."(44) Подобно е и отношението и на ръководството на МПО през този период към правителството на Югославия и в частност на Македония. В писмо от 25 януари 1946 год. съюзният секретар на МПО Любен Димитров до Лазар Колишевски, оглавил новообразуваната Република Македония той изказва задоволството си от поканата на Колишевски за гостуване на делегация на МПО, "която ще допринесе много за заякчаване още по-здраво връзките между Вардарска Македония и тукашните македонски патриоти". МПО превежда събрани значителни суми като помощи чрез Югославското посолство в САЩ, докато по същото време в Скопския зандан гаснат бившия нейн съюзен секретар Йордан Чкатров и много други родолюбци, чията единствена "страшна" вина е българското им самосъзнание."(45)

Както беше отбелязано по-горе решението за самоубийствена гладна стачка на Йордан Чкатров е било категорично и по този начин принасяйки в жертва своя живот той е протестираше срещу жестоките репресии и физическото изстребление на българите в Македония, извършвани от сърбомакедонците. В деня на смъртта му от неговото тяло е останал само един човешки скелет. Почти месец и повече той постепенно гасне в бетонната си килия, наводнявана нарочно от мъчителите. Никой не му обръща внимание. Забравен, догаря като ритуална свещ. Майка му, дала втора скъпа жертва пред олтаря на отечеството, милва студеното му, изпито от глада лице, редейки през сълзи: "Синко! Чедо на майка! Чуеш ли сине-цяла Македония плаче за теб!" (46)

Сърбомакедонските палачи, виновни за смъртта на Й.Чкатров нямат възможност да скрият тялото му от майката, така както направиха с тялото на брат му. То е прибрано от Елена Чкатрова и нейни близки роднини от гр.Прилеп и транспортирано до прилепските гробища, където е погребано. Датата на смъртта е 20.10.1946 г. Чак след повече от два месеца вестта за смъртта на Й.Чкатров е разгласена от вестник "Македонска трибуна", брой 1036 от 26.12.1946 год. чрез статията "Свидна македонска жертва" чрез следния текст: "Няколко дни преди Коледа се получи новината, че на 20.10.1946 г. в Скопския

затвор се е поминал Йордан Чкатров". Съществуват противоречиви сведения точно как и от кого е прибрано мъртвото тяло на Йордан Чкатров. Вестник "Македонска трибуна" в брой 2568 от 21.01.1977 год. в статията си " Жертви на противобългарските съдебни процеси в поробена Македония" описва дейността на братя Чкатрови, позовавайки се на историческата истина и ги представя като едни от най-големите български национални дейци във Вардарска Македония. В края на статията, описваща гладната стачка и смъртта на Йордан Чкатров е дадена следната информация:

" След години баба Ленка изравя костите му, очиства ги и ги пренася в Прилеп в бащиния му гроб. Преди да го покрият с пръст, тя взема голия череп на свидното си чедо и милвайки с ръка взела да реди: " Ще дойде време стихове да се пишат и песни да се пеят за тебе чедо!"....

Наистина, пророчески думи на героична майка за героични синове.....

Това време вече дойде....."

От горните редове разбираме, че тялото на Й.Чкатров първоначално е било погребано в Скопие и чак след години са изровени костите му и пренесени и погребани в Прилепските гробища.

В македонското списание "Форум", бр.70 от 26.01.2007 г. в раздела "Писма" беше поместено следното писмо от Благоя Чкатроски, титулован бивш пратеник на списанието в Прилеп :

"Анатема врз семејството Чкатроски"(Повод: " Политичките погледи на МПО за освободување и создавање на независна Македонија", Форум 68,69)

Лично сум премногу благодарен што едно наше јавно гласило се одважи и храбро пишува за дел од историјата и за животот и делото на Јордан Чкатров. Со оглед на ограничениот пристап до архивите, кои патем кажано би сакал да ги видам, направен е текст кој, според нашите семејни правила, заслужава почит.

Имам само една исправка: Јордан Чкатров, според вашиот текст, е "ликвидиран", но вистината е дека умрел од глад. Откако Јордан ја одбил "молбата" на Лазар Колишевски да разговара со него во келијата во скопскиот затвор со една цел- да го убеди "да биде мирен", тој ја отурнал храната што му била донесена и од тој ден започнал штрајк со глад со трагичен крај.

По неговата смрт, неговото тело от Скопје во Прилеп ке го донесе Наум Чкатроски. За таа цел ви ја приложувам фотографијата од погребот на Јордан Чкатров. За иронија на судбината и за да биде погорчлива вистината, народниот херој Кузман Јосифовски му е внук Јордан Чкатров, поточно Јордан му е вујко на Кузман. Се до овие денови сето ова беше замолчувано, а една мачна анатема беше фрлена на моето семејство. Во целата оваа работа учествуваа Светозар Вукмановик Темпо по неговото доагане во Македонија, како и споменатиот Колишевски, кои со своите активности влијаеја во отстранувањето на личноста која веројатно е првиот Македонец кој бил примен од Председателот на САД уште во 1924 година.

Почитувана редакцијо на Форум, начнавте тема која има пресудно значење за нашата историја."

Както ще забележи читателят дори и лица, намираци се в някакви роднински врзки с Й.Чкатров при оценката на личноста и делото му кде съзнателно, кде от непознаване на фактологията допускат груби грешки и неточности. Това се отнася до определянето му като македонец, което е една гавра с неговата българска национална идентичност и посмъртното му

“помакедончавене”, което е типично да се прави от днешните млади македонски генерации. Не знаем на какви източници се позовава Благоя Чкатроски(учудващо е защо не е Благой Чкатров, с което би подчертавал роднинската си връзка с Й.Чкатров) като съобщава за някаква среща на Й.Чкатров с американския президент през 1924 г. От наличната документация, с която разполагаме не намираме такъв документ за подобна среща. Не ни е известно и за посещение на Лазар Колишевски в килията на Й.Чкатров. Не отхвърляме възможността за подобно събитие. По всички останали моменти от съобщението на Благоя Чкатроски сме съгласни и споделяме оценката му за голямото историческото значение на делото на Й.Чкатров и за неговото заслужено място на герой в съвременната история на Македония. Що се касае за юдинската роля на Светозар Вукманович Темпо и Лазар Колишевски като главни виновници за смъртта на Й.Чкатров и на десетки хиляди други македонски българи в периода след 1944 г. това беше описано подробно по-преди. Разбираме напълно, че всякакви роднински връзки с братя Чкатрови в продължение на десетки години са били гледани с подозрение и лицата-близки или по-далечни роднини са били анатемосвани и отстранявани от възможност за добро образование и успешна кариера. В това съобщение обаче ние се спираме на факта на изпращане на снимка от погребението на Й.Чкатров от страна на Благоя Чкатроски до редакцията на “ Форум”, която за съжаление не е публикувана в този брой на списанието. В следващия брой на списанието-съответно брой 71 от 02.02.2007 редакцията на списанието дава следното обяснение за причината да не се публикува снимката:

“ ЗА СЕМЕЈСТВОТО ЧКАТРОСКИ-ДОПОЛНУВАНЬЕ” (Повод: “ Политичките погледи на МПО за ослободување и за создавање на независна Македонија, Форум 68-69)

Поради технички превид во минатиот број на Форум не е објавена фотографијата што како дел од своето реагирање ни ја достави господин Благоја Чкатроски од Прилеп. Приложената фотографија е документ от погребот на Јордан Чкатров, секретар на МПО, на кој присуствувале членови на потесното семејство. Свештеното лице на фотографијата е поп Светко, кој подоцна ќе стане вториот Архиепископ на возобновената Македонска православна црква- Ангелариј. Тој го извршил опелото за мртвиот, и покрај забраната од страна на тогашните власти.”

За съжаление ние не разполагаме с тази снимка. От двете публикации се разбира, че мъртвото тяло на Й.Чкатров е било пренесено от Скопие в Прилеп от Наум Чкатроски, вероятно негов по-близък роднина. Разбираме и за още едно престъпление на властите. Те забраняват на близките на починалия герой да го погребат по християнски и да му бъде извършено религиозно опело. Що се касае до факта дали е било пренесено мъртвото тяло на Й.Чкатров от Скопие до Прилеп, веднага след смъртта му или първоначално е било погребано в Скопие и после са му били изровени тленните останки и са били пренесени в Прилеп и там погребани, за това могат да свидетелствуват само преките участници в това действие и които са участвували в погребението. Един факт е съвършено ясен. Тленните останки на Йордан Чкатров са погребани в бащиния му гроб на Прилепските гробища. Тъй като в този гроб лежат останките на един велик българин и национален герой от ранга на най-ярките имена в новата българска история това място е свещено и трябва да се посещава от всички българи, посещаващи гр.Прилеп или минавайки през този град за други райони

на Македония. Задължение трябва да бъде и за българската държава, представлявана от нашето посолство в Скопие да поддържа гроба, както прави това в последно време с гробовете на българските войници и офицери, загинали на Македонския фронт по време на Първата световна война. Букети със свежи цветя биха изказали нашата почит и уважение към тази рядка и силна личност, която е национална гордост за българите от Република България и от Република Македония. Редно е и българската православна църква да обърне специално внимание на личността и делото на Й.Чкатров и на неговата мъченическа смърт в името на запазването на своята българска националност и на акта му на самоубийство като протест срещу насилствената дебългаризация и промяната на националната идентичност на македонските българи от страна на сърбоманските ръководители на Македония след 1944 г. За такива подвизи както срещу турското подтисничество така и срещу сърбомакедонизма православната църква разполага с възможности за канонизиране на такива марири.

Както беше споменато във втората публикация на списание "Форум" опелото при погребението на Й.Чкатров е било отслужено от поп Светко, бъдещия архиепископ на македонската православна църква Ангеларий. Той е бил избран за такъв през 1981 год., когато след 23 годишно архипастирство починал първият македонски архиепископ Доситей. Ангеларий е стоял начело на МПЦ пет години и е бил наследен от архиепископ Гавраил.(47)

Като споменахме за забраната на македонските власти да се извърши опело за покойния Йордан Чкатров при препогребването на неговите тленни останки е редно да отбележим един православен религиозен ритуал извършен в гр.Торонто (Канада) от свещениците на българската емиграция от Македония в знак на почит към паметта на този знаменит българин на 25 ноември 1976 год. Изцяло препечатваме информацията:

" Заупокойна служба за Йордан Чкатров
(Из живота на МПО " Любен Димитров", Торонто)

По почин на МПО "Любен Димитров" и женската секция "Мара Бунева" бе отслужена панихида за Йордан Чкатров по случай 30 години от смъртта му в скопския затвор в сръбската република Македония.

Панихидата бе отслужена от Негово Преосвещенство Кирил, в съслужие със свещениците отец Борис Дрангов и {отец} Васил Бабенко.

Кратко слово за покойния бе произнесено от председателя на ЦК Благой Марков, негов съратник. Дописка за покойния даваме по-долу във вестника:
ЙОРДАН ЧКАТРОВ

Едно от качествата на Тодор Александров бе да оценява духовните и моралните качества на тия около него. Една от големите негови заслуги е далновидността и упоритостта при създаването и подготвянето на млад кадър от изпитани младежи за бъдещото ръководство на Организацията. Той спря вниманието си и поощри надеждни студенти, едва 20-годишни, между които : Иван Михайлов, Кирил Дрангов, Йордан Чкатров, Асен Аврамов, Любен Димитров, Гошо Атанасов, Димитър Цилев, Димитър Талев, Живко Гелев и много още други. Докато в България и Македония след Първата световна война се правеха опити за контролирането и превземането на ВМРО от комунисти и български и сръбски правителства, имиграцията в Сев.Америка бе разяждана и опартизанена във враждебни лагери при липсата на будно и пламенно народно чувство и съзнание. Нека изброим само няколко от тези групи: Българо-

американски клуб, Македонска независима организация, Македонска прогресивна група, Българска социалистическа група, Българска комунистическа група, Българо-македонски клуб, Българо-християнска мисия, Българо-християнска църква, Българско студентско дружество, Българско православно църковно общество и много други спомагателни дружества. От 1902 до 1932 г. почват да се редактират над 32 български вестници и списания, от които до днес е останал само вестник "Македонска трибуна". Всички други по една или друга причина престават да се публикуват. При това хаотично и нестабилно народно положение, в Америка, след създаването на МПО, идва млад юрист на име Йордан Чкатров, изпратен от Тодор Александров да организира имиграцията.

Роден в Прилеп, Вардарска Македония и закърмен в страданията и борбата на българската си народност, той заема челно място в освободителното движение като легален деец.

Надарен с блестяща ораторска и организаторска способност, той попада в най-добрата почва на народополезна работа. Продължава създаването на Македонските политически организации, на които става секретар в Цен.Комитет и почва редактирането на вестник "Македонска трибуна".

Поощрява създаването на български училища при църкви и организации и по примера на Гоце Делчев и Дамян Груев в Щип, създава и театрални групи, където се представляват пиеси като: "Македонска кървава свадба", "Иванко, убиецът на Асеня", "Бай Ганьо" и др. Организируют се певчески хорове, които изпълняват възрожденски, патриотически, борчески народни песни.

Създават се спортни клубове, един от тях - в голям мащаб, какъвто е случая с "Балкански юнак", ръководен от българския учител Лазар Иванов в Торонто. Почва един национален кипеж с възрожденска чистота и устремление. На конгресите на МПО с хиляди народ марширува по градовете, за да регистрира българската си народност.

Неговата ораторска способност наистина е била блестяща. От мирния, трудолюбив македонски българин, той е направил запален родолюбец. Екзелписти (левичари, членове на работническите профсъюзи-б.р.) и комунисти в Детройт не успяват в опитите си да превземат неговите събрания. Когато гръцкият консул в Торонто прави събрание, за да изопачава истината относно българската националност на славянското население в Македония, последователите на Йордан Чкатров, начело с Ламбро Тенекев, разтурват и превземат събранието на консула.

Публиката, пред която е говорил Чкатров, с часове и със затаен дъх е слушала речите му. За ораторските му способности са знаели българи, и гърци и сърби. Продадените български елементи, начело с Георги Пирински, го кичеха с името "Оратор, който иска да съживява умрелото българско съзнание". [През] януари 1928 г. "Ню Йорк таймс", всеизвестното световно списание, го избира за един от най-добрите оратори на 20-я век.

И след 50 години всички тия организации и групи изчезнаха, всички тия 31 вестници и списания престанаха да съществуват. Останаха само Македонските патриотични организации и вестникът "Македонска трибуна". Отговорът [за това] е само един: не можеш да градиш сграда на гнили основи. Всичко, което не почива на националната ни, българска истина е осъдено на ранна смърт. Македонските патриотични организации и "Македонска трибуна" не се люшкат от временните ветрове.

Йордан Чкатров е оставил такива добри спомени между имиграцията, че още се помнят неговите напътствия: Ако искаш да си полезен на делото, бъди първо полезен на семейството си. Мнозина от наште хора кръстиха децата си с неговото име-Йордан.

В Америка и Канада Йордан стои от 1924 до 1927 година. От 1941 до 1944 г. е адвокат в Скопие. Осъден[е] от титовите лакеи на 15 години като българин и близък сътрудник на Иван Михайлов.

Един от последните, които го видяха жив в затвора в Скопие е Ламбро Сотиров, председател на МПО "Правда" в Торонто, негов съратник, на когото завеща :

" Борете се с всички сили против тази сърбокомунистическа напаст. Само Македонските политически организации могат да изнесат истината за трагедията на македонските българи под титовия сърбокомунизъм."

Брат му Димче(Димитър) Чкатров, който заедно с Димитър Гюзелев бяха осъдени в Скопие от крал Александър на 30-годишен затвор (Д.Гюзелев е осъден на 20 г., а Д.Чкатров на 10 г.-б.р.) и защитавани от Анте Павелич, след 1944 г. бяха осъдени на смърт от Лазо Колишевски и Тито. Бяха разстреляни преди да умре Йордан Чкатров. Йордан умря след 27 дена гладна стачка на 20 октомври 1946 година в затвора в Скопие."(48)

Подпреседателят на ЦК на МПО от този период Благой Марков допуска една несъществена неточност- че Й.Чкатров е работил като адвокат в Скопие от 1941 до 1944 г. В същност той е адвокат в Скопие от началото на 1943 г. до края на 1944 г. За нас най-важната информация от словото е завещанието, което прави Й.Чкатров пред Ламбро Сотиров. А това е непрекъснатото изнасяне на истината за трагедията на македонските българи под титовия сърбокомунизъм. Скромен дял в изпълнението на това завещание е настоящата книга, в която са отбелязани многобройните престъпни деяния на титовите слуги и лакеи във Вардарска Македония след Втората световна война, довели до физическото изстребление на десетки хиляди македонски българи, представляващ своеобразен геноцид, който непрекъснато трябва да бъде припомнян на младите поколения българи от България и Македония и преди всичко на онази част от младите поколения на Република Македония, която е възпитана в сърбокомунистически македонистки дух и която почти не желае да чуе истината и с примитивен шовинизъм и омраза се нахвърля срещу всичко българско.

Бележки:

1-"Национализъмът на скопските ръководители", полковник Пецо Трайков, София, 1949г, лист 40-41.

2-"Македонската кървава свадба", Веселин Ангелов, София,2003 г., лист 151-152.

3-"Хроника на едно национално предателство", Веселин Ангелов, Благоевград, 1999 г., лист 52

4-,"Македонската кървава свадба", Веселин Ангелов, София,2003 г, лист 162; АСНОМ. Документи,т.І, кн.2, лист 433-437.

5-пак там, лист 162-163.

6-пак там, лист 177-178.

7- [http// www. Focus-news.net-01.02.2007г.](http://www.Focus-news.net-01.02.2007г)

8-"Нашата кауза", Ефтим Гашев, Скопје,1995 г., лист 68-69, 205-206.

9-"Суденята како последен пораз", Йован Павловски, Тетово, 1977 г., лист 69.

10-" Народният съд в България 1944-1945", Петър Семерджиев, Йерусалим, 1997 г., лист 299-320.

- 11-“Пребиваване в Македония през Втората световна война-1 юни 1941 -9 септември 1944 г.”, проф.Христо Вакарелски, София, “Македонски преглед”, бр. I, 1996 г. лист 6.
- 12-“Национализъмът на скопските ръководители”, Пецо Трайков, София, 1949 г., лист 44,
- 13-“Македонската кървава коледа”, Веселин Ангелов, София, 2003г., лист 189; Президиум на АСНОМ, Записници...цит.сб. лист 67-69.
- 14-пак там, лист 196.
- 15-пак там, лист 198.
- 16-пак там, лист 243, АСНОМ, т.І, кн.3, Скопје, 1987,с.242; Също: Гласник на ИНИ, кн.2 от 1969 г., лист 236-238; в.“Работническо дело”, бр.163 от 29.03.1945 г.
- 36-“Моите спомени”, Г.Баждаров, София, 2001 г. лист 135
- 17- пак там, лист 243.
- 18- Суденята како последен пораз”, Йован Павловски, Тетово, 1976 г., лист 275-276.
- 19-пак там, лист 361.
- 20- “Македонизъм и съпротивата на Македония срещу него”, К.Църнушанов, 1992 г., лист 256.
- 21-пак там, лист 261-262.
- 22-пак там, лист 337.
- 23- пак там, лист 337.
- 24- “Нашата кауза”, Ефтим Гашев, Скопие, 1995 г., лист 93.
- 25- “ 36 години във ВМРО”, К.Пърличев, София, 1999 г., лист 154.
- 26-“Моето учество во революционерните борби на Македония”, Алексо Мартулков, Скопие, 1954г, лист 164-165.
- 27- Писмо на Петър Колищърков до Христо Ампов от 5.02.1977 г., ЦДА, ф 1591, опис 3, а.е.54, лист 11-12.
- 28- “Македонското освободително движение-1924-1934 г.”, Костадин Палешутски, София, лист 10.
- 29-“ Легални и тайни организации на македонските бежанци в България-1918-1947 г”, А.Гребенаров, С., 2006, лист237-238).
- 30- “ВМРО–обединена”, Дечо Добринов, С.,1993, лист233.
- 31-пак там, лист 236
- 32-“ Хроника на едно национално предателство”, В.Андреев, Благоевград, 1999г, лист13-15.
- 33-“Македонската кървава коледа”, В.Ангелов, София, 2003, лист 125-126.
- 34-“БКП, Коминтернът и македонския въпрос-1917-1946, том II, С, 1999, лист 1245.
- 35-пак там, лист 1247.
- 36-“Моите спомени”, Г.Баждаров, София, 2001 г. лист 135.
- 37-“ През прозореца на едно полустолетие 1900-1950”, Петър Карчев, София, 2004, лист 728-730.
- 38- “ Нашата кауза”, Евтим Гашев, Скопие, 1995, лист 85-86.
- 39- пак там, лист 91-92.
- 40-пак там, 68-69.
- 41-“ Из моите спомени от Македония-1944 г.”, Методи Кърпачев, “Македонски преглед”, 1994 г., София, лист 130-131.
- 42- пак там, лист 131.
- 43-“ Принос към историята на Македонската младежка тайна революционна

организация”, Коста Църнушанов, София, 1996 г., лист 456.

44-“ В Македония и далеко от нея”, Пандо Младенов, Благоевград, 2005 г., лист 122-123.

45- “История на българската емиграция в Северна Америка-поглед отвътре”, том I, д-р Иван Гаджев, 2003 г., Враца, лист 333-334.

46-пак там, лист 248.

47-“Църква и църковен живот в Македония”, Петър Петров, Христо Темелски, София, 2006 г. [http:// knigite.abv.bg/pp_ht/pp_ht_6.htm1](http://knigite.abv.bg/pp_ht/pp_ht_6.htm1), лист 4.

48-“ В Македония и далеко от нея”, Пандо Младенов, Благоевград, 2005 г., лист-273-276.